A munkaügyi ellenőrzés tapasztalatai
(2018. január - szeptember)

1. Főbb ellenőrzési adatok

2018. szeptember 30-ig a munkaügyi hatóság **13 316 munkáltató**t ellenőrzött, a vizsgálatok során a **foglalkoztatók 70 %-nál tárt fel munkaügyi jogsértéseket**, amelyek az ellenőrzés alá vont **munkavállalók** (**54 781 fő**) **68 %-át érintették**. 2017. első háromnegyedévéhez viszonyítva az ellenőrzések számában (2017. szeptember 30-ig: 13958 db), a szabálytalan munkáltatók arányában (2017. szeptember 30-ig 71 %) valamint a szabálytalansággal érintett munkavállalók arányában (2017. szeptember 30-ig 71 %) is kisebb csökkenés figyelhető meg.

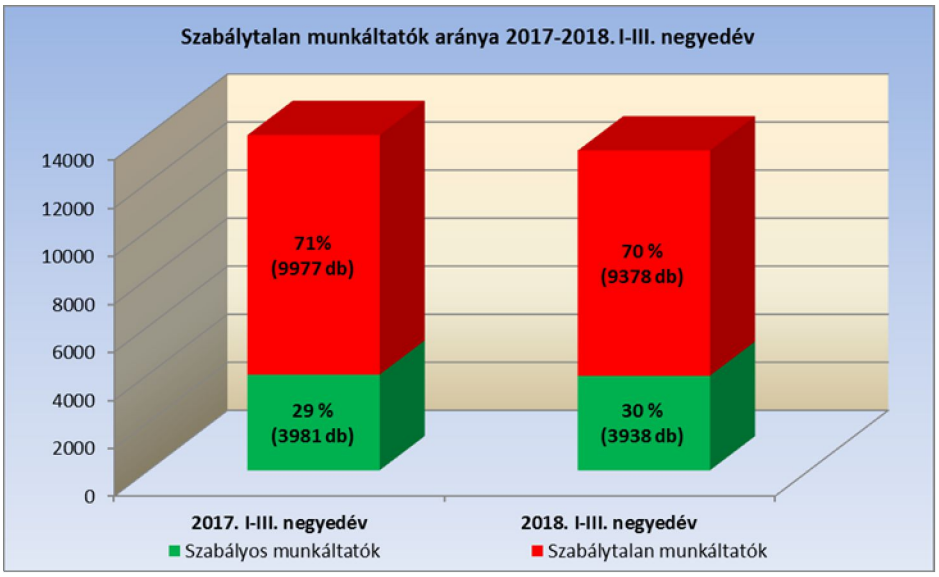

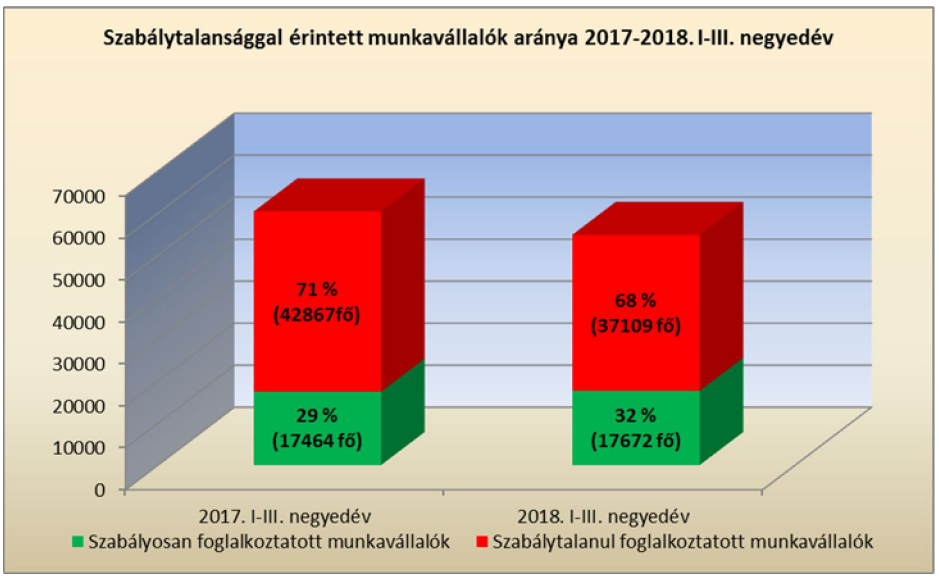

Az ellenőrzési tapasztalatok szerint továbbra is meghatározó a **feketefoglalkoztatás**, mely a vizsgálatokkal érintett munkavállalók **13,62 %-át** tette ki (7 462 fő).

A 2017. évi adatokkal összevetve - a feketefoglalkoztatás az ellenőrzésbe vont munkavállalókra figyelemmel - **csökkent**, mivel 2017. szeptember 30-ig 9 591 feketén foglalkoztatott munkavállaló volt a vizsgálatokkal érintett 60 331 főből (15,90 %). Árnyalja azonban a képet, hogy 2018-ban az ellenőrzéssel érintett munkavállalókhoz viszonyítva a feketefoglalkoztatással érintett munkavállalók aránya 2011-től kezdve – a tavalyi első háromnegyed év után – idén volt a legmagasabb.

	2011. I-III. né.	2012. I-III. né.	2013. I-III. né.	2014. I-III. né.	2015. I-III. né.	2016. I-III. né.	2017. I-III. né.	2018. I-III. né.
Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	160145	152 738	90 009	81 793	65066	74472	60331	54781
Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	11016	8377	8291	8477	7353	8663	9591	7462
Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya	6,88%	5,48%	9,21%	10,36%	11,30%	11,63%	15,90%	13,62%

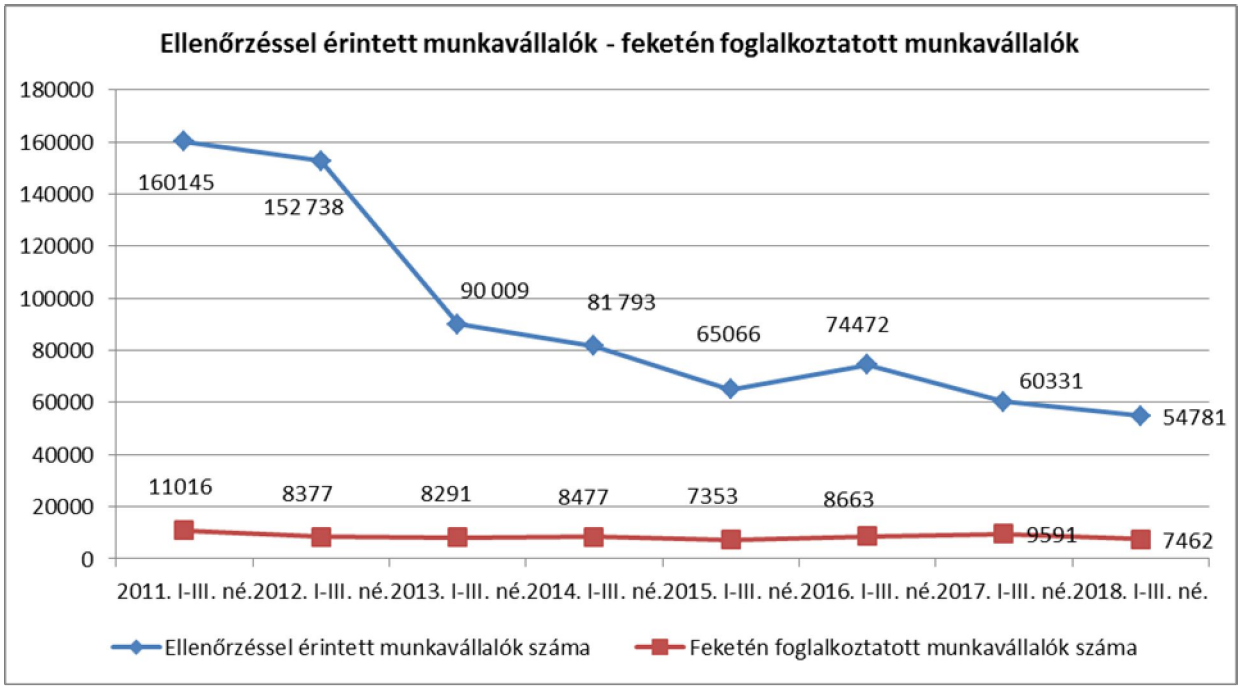

Az összes feketén foglalkoztatott munkavállalóhoz viszonyítva az **építőiparban** növekedett a feketén foglalkoztatottak **aránya** az elmúlt évhez képest (36 %-ról [3 492 fő] 38 %-ra [2 858 fő]). A kifejezetten az ágazatban ellenőrzéssel érintett munkavállalókkal összevetve stagnálás tapasztalható (40,25 %-ról **40,33 %**-ra változott), mely adat azért is különösen negatív, mert tavaly az első háromnegyedévben különösen magas volt a feketefoglalkoztatás aránya. Az építőipari vállalkozások felelősek a korábbi tapasztalatokkal megegyezően – így jelenleg is - a legtöbb munkavállaló bejelentésének elmulasztásáért.

Építőipar	2011. I-III. né.	2012. I-III. né.	2013. I-III. né.	2014. I-III. né.	2015. I-III. né.	2016. I-III. né.	2017. I-III. né.	2018. I-III. né.
Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	9 658	9 299	6 395	8 981	8 721	9 069	8676	7087
Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	2132	1635	2309	3157	2543	3296	3492	2858
Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya	22,07%	17,58%	36,11%	35,15%	29,16%	36,34%	40,25%	40,33%

A **mezőgazdasági vállalkozások** valamennyi feketén foglalkoztatott munkavállaló **6 %**-át (**466 fő**) alkalmazták, amely a tavalyi hasonló időszak 9 %-ához (859 fő) képest **csökkenést** mutat. Még **kiemelkedőbb** ez a **csökkenés** az ágazatban ellenőrzéssel érintett munkavállalókhoz viszonyítva is (2018. szeptember 30-ig **12,99 %** 2017. szeptember 30-ig 29,21 %) a mezőgazdaság idei – feketefoglalkoztatási – tendenciája.

Mezőgazdaság	2011. I-III. né.	2012. I-III. né.	2013. I-III. né.	2014. I-III. né.	2015. I-III. né.	2016. I-III. né.	2017. I-III. né.	2018. I-III. né.
Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	4 496	5 370	2 382	3 947	1 936	2 343	2941	3587
Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	667	866	324	640	437	452	859	466
Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya	14,84%	16,13%	13,60%	16,21%	22,57%	19,29%	29,21%	12,99%

A **feldolgozóiparban** az ellenőrzéssel érintett munkavállalók **6,45 %-a (434 fő)** volt feketén foglalkoztatva, mely a 2017 hasonló időszakához képest nem változott (6,59 %, 568 fő). A **gépiparban** ez a szám alacsonyabb, mivel az ellenőrzéssel érintett munkavállalók mindössze **1,07 %-át (73 fő)** érintette a feketefoglalkoztatás, mely a tavalyi adatokhoz képest is [2017. szeptember 30-ig: 1,65 % 139 fő] csökkenés. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján az ágazatban gyakorlatilag nincs feketefoglalkoztatás, mely arra vezethető vissza, hogy egy-egy nagy munkavállalói létszámot foglalkoztató ipari munkáltató fejlett és jól felkészült munkaügyi apparátussal rendelkezik. Az összes feketén foglalkoztatott munkavállaló **7 %-**a került ki a két szektorból, csakúgy, mint 2017. szeptember 31-ig.

Feldolgozóipar	2011. I-III. né.	2012. I-III. né.	2013. I-III. né.	2014. I-III. né.	2015. I-III. né.	2016. I-III. né.	2017. I-III. né.	2018. I-III. né.
Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	27439	27 184	16 989	17 145	10164	15469	8621	6726
Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	686	783	530	622	362	784	568	434
Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya	2,50%	2,88%	3,12%	3,63%	3,56%	5,07%	6,59%	6,45%

Gépipar	2011. I-III. né.	2012. I-III. né.	2013. I-III. né.	2014. I-III. né.	2015. I-III. né.	2016. I-III. né.	2017. I-III. né.	2018. I-III. né.
Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	24897	34 757	13 339	13 249	8502	10049	8442	6847
Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	163	256	222	177	246	264	139	73
Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya	0,65%	0,74%	1,66%	1,34%	2,89%	2,63%	1,65%	1,07%

A **személy- és vagyonvédelmi** munkáltatók adták a vizsgált időszakban a „feketemunkások" **11 %-át (809 fő)**, ami a 2017. szeptember 30-ig mért 10 %-hoz (918 fő) képest ugyan növekedést mutat, de az ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma idén jóval magasabb volt, mint 2017-ben. Ennek köszönhetően az idei félévben az **ágazatban dolgozó munkavállalók 18,31 %-a volt feketén foglalkoztatva a tavaly hasonló időszakban mért 28,78 %-hoz képest, mely jelentős csökkenést mutat.**

Vagyonvédelem	2011. I-III. né.	2012. I-III. né.	2013. I-III. né.	2014. I-III. né.	2015. I-III. né.	2016. I-III. né.	2017. I-III. né.	2018. I-III. né.
Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	20 447	12 288	7 405	5 940	6 456	5 277	3190	4418
Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	3727	1595	1362	975	1033	1124	918	809
Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya	18,23%	12,98%	18,39%	16,41%	16,00%	21,30%	28,78%	18,31%

Az összes feketén foglalkoztatott munkavállaló **9 %-a (690 fő) kereskedelmi** vállalkozásoktól került ki, amely arány a tavalyi hasonló időszakhoz képest **csökkent**, akkor 12 % (1 161 fő) volt ez az adat.
Az ágazatban ellenőrzött munkavállalókra vetítve is csökkenés tapasztalható, mivel a kereskedelmi ágazatban dolgozók 9,80 %-át foglalkoztatták a feketefoglalkoztatás valamelyik formájában, szemben a tavalyi év 10,88 %-ával.

Kereskedelem	2011. I-III. né.	2012. I-III. né.	2013. I-III. né.	2014. I-III. né.	2015. I-III. né.	2016. I-III. né.	2017. I-III. né.	2018. I-III. né.
Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	21 158	21 447	14 364	11 191	8 389	8 919	10670	7043
Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	808	849	1013	957	676	766	1161	690
Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya	3,82%	3,96%	7,05%	8,55%	8,06%	8,59%	10,88%	9,80%

Egyedül a **vendéglátásban negatív** a tapasztalat, mind a feketefoglalkoztatás ágazati megoszlása tekintetében (2017. szeptember 30-ig: 10 %, 2018. szeptember 30-ig: **13 %**), mind az ellenőrzéssel érintett munkavállalókra vetítve, mind az érintettek számát tekintve (2017. szeptember 30-ig 16,75 %, 935 fő 2018. szeptember 30-ig **17,28 %, 983 fő**).

Vendéglátás	2011. I-III. né.	2012. I-III. né.	2013. I-III. né.	2014. I-III. né.	2015. I-III. né.	2016. I-III. né.	2017. I-III. né.	2018. I-III. né.
Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	12 334	10 146	8 588	6 329	5 842	6 884	5583	5689
Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	1201	920	1061	721	720	967	935	983
Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya	9,74%	9,07%	12,35%	11,39%	12,32%	14,05%	16,75%	17,28%

Összességében megállapítható, hogy a vizsgált és meghatározó gazdasági ágazatokban – **az építőipart és vendéglátást leszámítva - csökkent a feketefoglalkoztatás aránya** az **ellenőrzéssel érintett munkavállalókra** vetítve. Annak ellenére, hogy az építőiparban ez a növekedés minimálisnak mondható az utóbbi évek nagy számai továbbra is tapasztalhatóak, így az ágazat továbbra is a legfertőzöttebb a feketefoglalkoztatás vonatkozásában.
Mindemellett pozitívum, hogy az elmúlt három év során a feketefoglalkoztatással érintett munkavállalók abszolút száma is idén volt a legalacsonyabb (2016. szeptember 30-ig 8 663 fő; 2017. szeptember 30-ig 9 591 fő; 2018. szeptember 30-ig: 7 462 fő).
Negatívum azonban, hogy az ellenőrzéssel érintett munkavállalókhoz viszonyítva a feketefoglalkoztatással érintett munkavállalók aránya 2011-től kezdve a tavalyi első háromnegyedév után idén volt a legmagasabb.

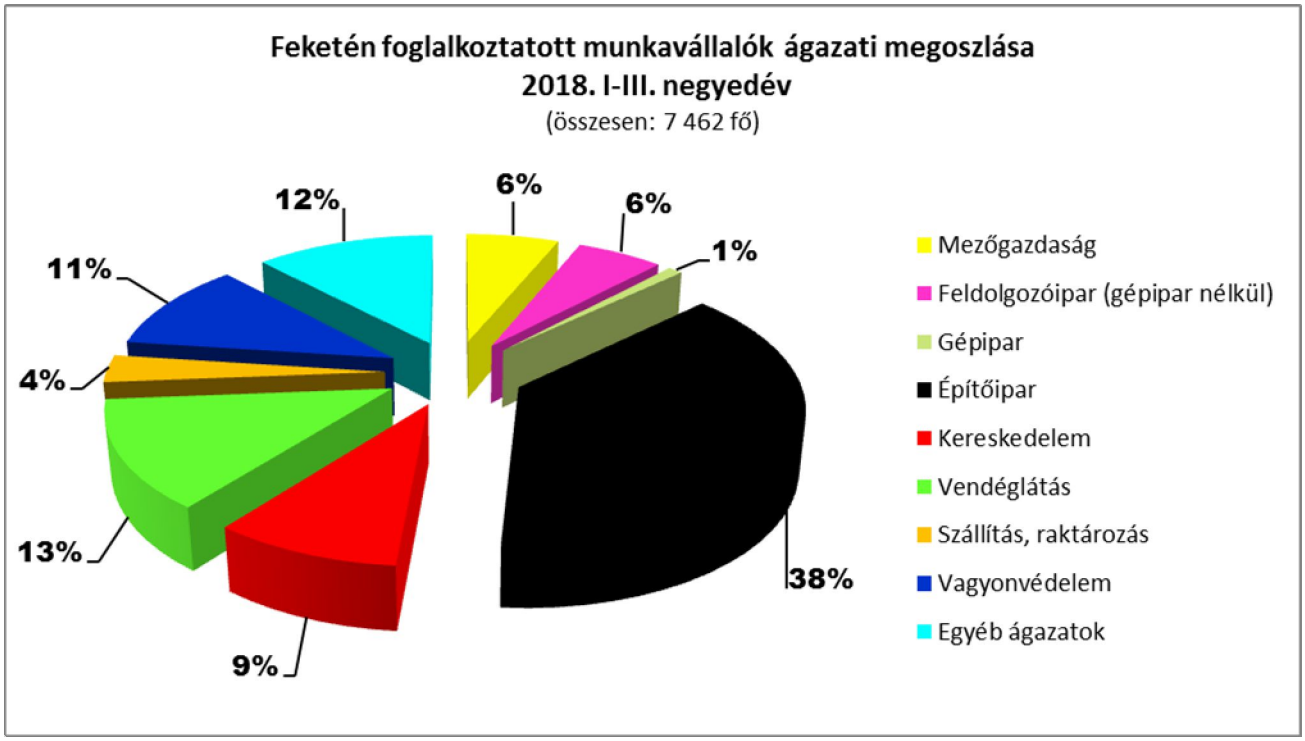

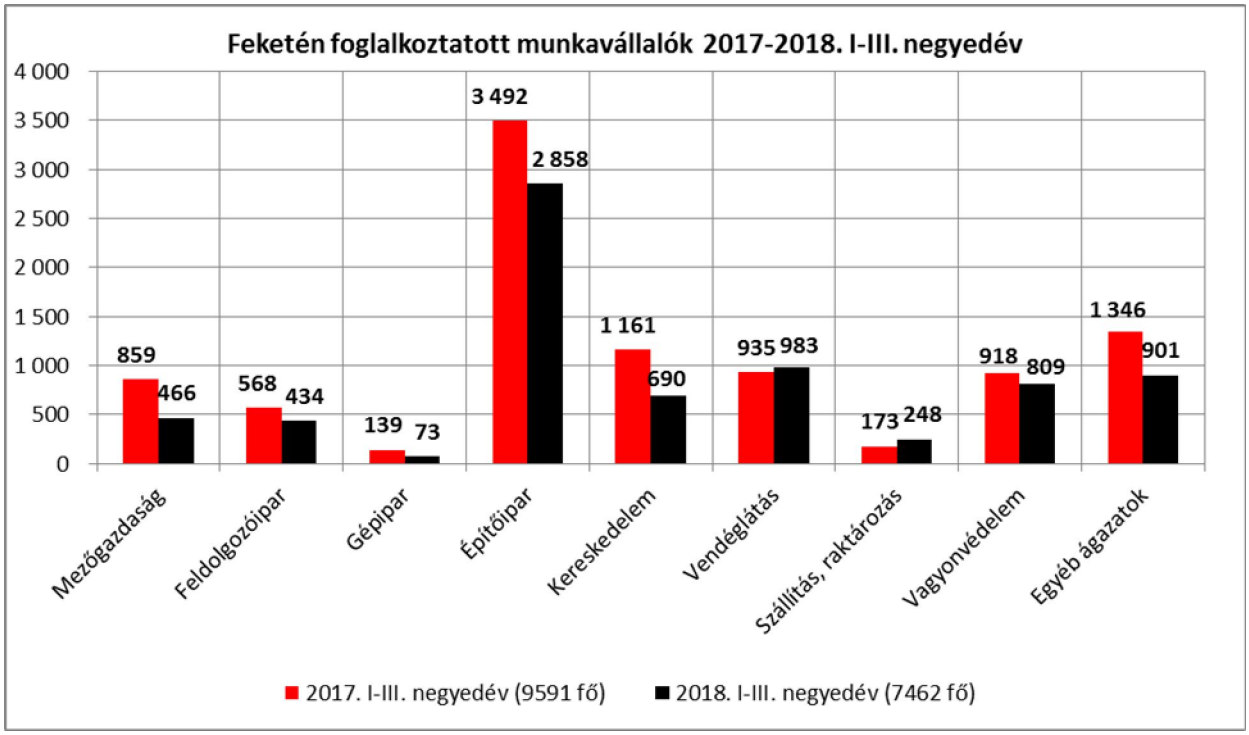

A feketefoglalkoztatással kapcsolatosan továbbra is megállapítható, hogy a **bejelentés elmulasztása** a leggyakoribb szabálytalanság, mely mind klasszikus munkaviszony, mind egyszerűsített foglalkoztatás keretein belül előfordul.

A bejelentés nélküli foglalkoztatással kapcsolatban a munkáltatói hivatkozások közül továbbra is az „adminisztrációs hiba”, „könyvelő mulasztása”, „próbamunka”, és „első munkanap” kifogások a legjellemzőbbek.

Több munkáltatónál tapasztalható, hogy a munkavállalókat esetenként hosszabb ideig (hetekig, vagy akár egy-két hónapig) „próbamunkán” foglalkoztatják, munkaszerződés és bejelentés nélkül. Akkor jelentik be a munkavállaló jogviszonyát, munkaszerződést akkor kötnek vele, ha a munkavállaló „megfelelt”. A próbamunkának nevezett – valójában – próbaidő is a munkaviszony része, azaz erre hivatkozással a munkáltató nem mentesülhet a bejelentési kötelezettsége alól. Pozitív tapasztalat viszont, hogy egyre több munkáltató a próbanapokra egyszerűsített foglalkoztatási jogviszonyban bejelenti a munkavállalókat, így a legális foglalkoztatás biztosított.

Továbbra is gyakori az adminisztrációs hibára való hivatkozás, valamint tipikus „kifogás”, hogy a munkavállalók bejelentéséhez szükséges adatokat időben leadták a könyvelőnek, de a könyvelő elmulasztotta a bejelentésüket.

Gyakori hivatkozás, hogy az ellenőrzéssel érintett nap a munkavállaló első munkanapja (a gyakorlatban valójában a munkavállalók jellemzően tudnak arról a minimális munkáltatói elvárásról, ha már „megbuktak”, akkor a szabálytalanság a lehető legrövidebb időszakra legyen bizonyítható).

A nehezen megközelíthető munkahelyeken (különösen építőipar és vagyonvédelem területén) a munkáltatók bíznak az ellenőrzések elmaradásában és sokszor tudatosan nem jelentik be a munkavállalókat.

Egyszerűsített foglalkoztatás eseten a bejelentés elmulasztása hátterében továbbra is a közterhek befizetésének elkerülésére, illetve az egyszerűsített foglalkoztatás időbeli korlátainak kijátszására irányuló szándék húzódik meg. Az időszakos, egy-egy napokra történő foglalkoztatás során az ellenőrzések elmaradásának reményében, egyszerűsített foglalkozásnál még nagyobb a „kockáztatási hajlandóság", mint az Mt. szerinti munkaviszony esetében. Ha egy ilyen munkáltató havi 15 napnál több alkalommal foglalkoztatja a munkavállalót, akkor a „rendes" munkaviszonyban történő bejelentés helyett inkább megpróbálja „elbliccelni" az alkalmi munka havi korlátját meghaladó munkanapok bejelentését.

Egyszerűsített foglalkoztatás bejelentésének hiánya hátterében továbbra is a közterhek befizetésének elkerülésére, illetve az egyszerűsített foglalkoztatás időbeli korlátainak kijátszására irányuló szándék húzódik meg.

A munkavállalók és a munkáltatók képviselőinek elmondása alapján sokszor éppen azért választják ezt a foglalkoztatási formát a hagyományos, munkaszerződéssel létesített munkaviszony helyett, mert így a kifizetett munkabérből a munkáltató nem vonja le a különböző tartozásokat, letiltásokat (pl. banki követeléseket, köztartozásokat, gyermektartásdíjat, stb.).

Részmunkaidős bejelentés, teljes munkaidős foglalkoztatás mellett meglehetősen gyakori szabálytalanság, de az esetek döntő többségében a bizonyítás nagyon nehéz, mivel a munkájukat féltő munkavállalók nem mernek a munkáltatójuk ellen nyilatkozni, így a szabálytalansággal kapcsolatban magas a látencia.

Ritkábban fordul elő a **színlelt szerződéssel** történő foglalkoztatás, mely az esetek többségében a jogszabályok téves alkalmazására vezethető vissza.

Harmadik országbeliek szabálytalan foglalkoztatása rendszerint a munkavállalási engedély teljes hiányával, vagy más munkáltatóhoz szóló, vagy lejárt engedéllyel valósult meg.

Példa: 2018. márciusban közérdekű bejelentés alapján egy budapesti fogtechnikai cég a dolgozókat nem munkaviszony keretében foglalkoztatta, hanem KATÁS vállalkozóként végezték munkájukat. A helyszíni ellenőrzés során 10 munkavállalót találtunk munkavégzés közben. 1 munkavállaló írásos munkaszerződéssel és adóhatósági bejelentéssel végzett munkát. 2 munkavállaló úgy dolgozott a cég részére, hogy semmilyen megállapodást nem kötöttek (sem munkaviszonyra irányulót, sem más jogviszonyra irányulót pl. vállalkozási), és bejelentést sem tett esetükben a cég, további 7 fő pedig egyéni vállalkozóként vállalkozási szerződéssel végzett munkát.

A helyszíni ellenőrzés során a 10 munkavállaló tanúként került meghallgatásra. A munkáltató képviselője a hatóság hivatali helyiségében ügyfélként nyilatkozatot tett és iratokat csatolt be. 2018. júniusban újabb helyszíni ellenőrzés került lefolytatásra, amely során a 7 fő vállalkozási szerződés keretében munkát végző munkavállaló újból tanúként került meghallgatásra. Ezt követően az ügyfél kiegészítette korábban tett jegyzőkönyvi nyilatkozatát. A tanúnyilatkozatok

és az ügyfél nyilatkozatai alapján megállapítást nyert, hogy a Kft. és a 7 fő KATÁS vállalkozó között ténylegesen munkaviszony állt fent, nem pedig vállalkozási jogviszony. A munkaviszony keretében munkát végző munkavállaló esetében megállapítást nyert, hogy a munkaidejét írásban nem tartották nyilván 2018. március hónapban, melyet a munkáltató utólag pótolt. A munkáltató a 2 fő munkaszerződés és adóhatósági bejelentés nélkül munkavégzés közben talált munkavállaló munkaviszonyait visszamenőlegesen rendezte. A 7 fő vállalkozási szerződés keretében foglalkoztatott munkavállaló vonatkozásában a jogviszony átminősítésére került sor.

Példa: Egy Pest megyei papírgyártással foglalkozó munkáltatót vizsgáltak a hatóság munkatársai 2018. júliusban, ahol 5 ukrán állampolgárságú és 4 moldáv állampolgárságú munkavállaló végzett betanított segédmunkát. A munkáltató az eljárás során becsatolta az írásba foglalt munkaszerződéseket. A munkavállalók a Nemzeti Adó-és Vámhivatal felé a munkaügyi ellenőrzést követően kerültek bejelentésre. A munkáltató idézésére kétszer került sor, azonban azokon nem jelent meg. Mivel a moldáv állampolgárságú munkavállalók jogszerű foglalkoztatása nem tisztázódott, nem tudni rendelkeznek-e munkavállalási engedéllyel, így megkereséssel fordultak a hatóság munkatársai a Pest Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási Főosztály Közfoglalkoztatási Osztályához és a Bevándorlási és Menekültügyi Hivatalhoz. A hatóságok válaszát követően, az ügyben várhatóan munkaügyi bírság határozat kiadmányozására (5 ukrán munkavállaló bejelentésének elmulasztása végett), valamint a 4 moldáv állampolgár munkavállalási engedély nélküli foglalkoztatása végett költségvetési befizetésre kötelező határozat kiadmányozására kerül sor.

A **munkaidővel, pihenőidővel** és **rendkívüli munkavégzéssel** kapcsolatos jogsértések **14 998 főt** érintettek az első háromnegyed évben, ami **növekedés** mutat a tavalyi 13 762 fővel szemben.

Ezek a jogsértések jellemzően a gépipar és a feldolgozóipar és kereskedelem területén foglalkoztatott munkavállalókat érintették a legnagyobb számban. A feldolgozóipar és a gépipar területén az intézkedések nagyobb munkavállalói létszámot érintenek, míg a a kereskedelemben csak néhány főt. A **leggyakoribb** szabálytalanság a **munkaidő-beosztás hiánya**, melynek hátterében egyrészt a jogszabályok ismeretének hiánya, másrészt a rendkívüli munkavégzés leplezésére irányuló szándék áll. Szintén nagy munkavállalói létszámot érintett a munkaidőkeret esetén a kezdő és befejező időpont írásbeli meghatározásának elmaradása, ami gyakorlatilag mind a munkavállaló, mind a hatóság számára ellenőrizhetetlenné teszi például a munkaidőkereten felüli rendkívüli munkavégzést, és így annak ellentételezését is (munkabér, szabadidő).
A munkavállalók munkaideje továbbá sokszor meghaladta a napi, illetve a heti munkaidő megengedett legmagasabb mértékét, ami bizonyos munkakörökben rendkívül veszélyes is lehet.
Rendkívüli munkavégzéssel kapcsolatos szabálytalanság miatt ritkábban intézkedtek a hatóság munkatársai. Ennek részben az az oka, hogy a jogsértést hamis munkaidő-nyilvántartás vezetésével leplezik a munkáltatók, így a rendkívüli munkavégzés mértéke nem állapítható meg. Amennyiben egy-egy esetben fény derül erre a szabálytalanságra, az rendszerint nagyobb munkavállalói létszámot érint és a rendkívüli munkavégzés éves felső mértékének túllépésével valósul meg. 2018. I-III. negyedévben 2 570 munkavállaló vonatkozásában valósult meg ez a szabálytalanság a gépiparban, de a feldolgozóiparban is 581 munkavállaló volt érintett, ami az ágazatok jelenlegi sajátosságából, vagyis a szükségesnél alacsonyabb foglalkoztatotti

létszámból is következik. A gépiparban a létszámhiány részben a szakképzett munkaerő hiányára vezethető vissza.
Másik megvalósulási formája a szabálytalan rendkívüli munkavégzésnek az egyszerűsített foglalkoztatás során mutatkozik meg. A tapasztalatok szerint a munkáltatók az egyszerűsített foglalkoztatás során a bérfizetést is „leegyszerűsítik", napi bérben egyeznek meg a munkavállalókkal, függetlenül a munkavégzés időtartamától. A munkavállalók is partnerek ebben, mindig akad olyan, aki ennyi pénzért is elvállalja a munkát.
A munkáltatók nagy része továbbra sem vezeti a munkaidő-nyilvántartáson a rendkívüli munkaidőt, feltehetően azért, mert „zsebből zsebbe" történik az ellentételezése. Több ügyben az nyert megállapítást, hogy a munkavállalót részmunkaidőben foglalkoztatták, túlóráit azonban nem ellentételezték, pár esetben a részmunkaidős „feketefoglalkoztatás" is megállapítást nyert.

Példa: Tolna megyében munkaügyi ellenőrzésre került sor 2018. májusban, melynek eredményeképpen megállapításra került, hogy a munkáltató 2 munkavállaló (munkakör: recepciós) esetében megsértette a munkaidőkeret kezdő és befejező időpontjának meghatározására vonatkozó jogszabályi előírásokat, azzal, hogy a munkavállalókat a munkaidőkeret szabályait alkalmazva kéthavi munkaidőkeretben foglalkoztatja, egyenlőtlen munkaidő-beosztásban, azonban nem határozta meg a munkaidőkeret kezdő-és befejező időpontját. A munkavállalók vonatkozásában nem került ellentételezésre a 2018. április-május havi műszakpótlék, 1 munkavállaló (munkakör: recepciós) vonatkozásában nem került ellentételezésre a munkaszüneti napi munkavégzés pótléka. A munkavállaló 2018. május egyik napján 9 órától 17 óráig végzett munkát 8 óra időtartamban. A munkáltató által becsatolt 2018. május havi bérjegyzéken azonban nem került elszámolásra és kifizetésre munkaszüneti napi száz százalékos bérpótlék.

A korábbi évekhez hasonlóan a **munkaidő-nyilvántartás hiányáva**l, vagy adatainak **valótlan rögzítésével** kapcsolatos szabálytalanságok szintén gyakoriak voltak, idén eddig a főbb jogsértéssel érintett munkavállalók **negyedét** meghaladóan **(12 535 fő)** érintették, 2017. I-III. negyedévben ez a szám még magasabb volt (14 494 fő). Az elmúlt években fokozatosan csökkent az ezzel a jogsértéssel érintett munkavállalók létszáma. A legtöbb munkavállalót a kereskedelem és vendéglátás területén érintett a szabálytalanság.
Munkaidő-nyilvántartást az építőipar területén gyakran nem vezetnek, míg a hiányos (hamis) munkaidő-nyilvántartás a kereskedelem, a feldolgozóipar területén jellemzőbb. Vendéglátásban és vagyonvédelemben pedig közel azonos volt 2018. első háromnegyed évében a szabálytalanság megjelenési formája.

Gyakori az a munkáltatói védekezés a jogsértés feltárását követően, hogy a munkavállalók nem-, vagy nem előírásszerűen vezették a munkaidő-nyilvántartást, figyelmen kívül hagyva, hogy ez a kötelezettség a munkáltatót terheli. Emellett a feledékenységgel szokták magyarázni a hiányát, illetve a fix munkaidővel, amikor sok munkáltató szerint szükségtelen a munkaidő-nyilvántartás vezetése, de jellemzőnek mondható az is, hogy a főnök éppen az ellenőrzés előtt vitte el a jelenléti ívet, vagy azt elzárva tartják.
A munkaidő-nyilvántartással kapcsolatos jogsértések elfedik az esetleges munkabérrel, munkaidővel, illetve pihenőidővel kapcsolatos szabálytalanságokat is. A munkaidő nyilvántartás hiányossága, vagy hiánya miatt nem ellenőrizhető a pihenőidőre, pihenőnapra,

munkaszüneti napon történő munkavégzésre vonatkozó szabályok betartása és a pótlékfizetés teljesítése sem, tehát közvetetten a munkavállalók alapvető jogai sérülnek.

Példa: Győr-Moson-Sopron megyében 2018. szeptemberben egy állattenyésztéssel foglalkozó munkáltatónál került sor ellenőrzésre. Megállapítást nyert, hogy a munkáltató a fent nevezett munkavégzési helyen - állattenyésztő, traktoros munkakörben - összesen 18 munkavállalót foglalkoztatott írásba foglalt munkaszerződéssel és a Nemzeti Adó-és Vámhivatal felé történt bejelentéssel. A munkáltató a foglalkoztatásában álló munkavállalók rendes és rendkívüli munkaidejéről olyan munkaidő-nyilvántartást vezetett, amelyben a teljesített rendes és rendkívüli munkaidő kezdő és befejező időpontja nem került feltüntetésre, a munkanapok esetében csak a „D" bejegyzés szerepelt. A munkáltató képviselője arra hivatkozott, hogy a „D" a munkanapot jelöli, és, hogy „mindig így vezettük a nyilvántartást, soha senki nem mondta, hogy így nem jó".

A **munkabérrel kapcsolatos jogsértésekkel** érintett munkavállalói létszám **csökkent (6 421)** az előző év január-szeptember közötti időszakhoz képest (8 908 fő). Ezen belül a legjelentősebb **a munkabér határidőben történő megfizetésének elmaradása**, illetve a **pótlékokra vonatkozó szabályok megszegése** volt. Több esetben megállapítást nyert, hogy a munkabérről adott elszámolás nem felelt meg a jogszabályi előírásoknak, nem volt megállapítható, hogy a munkáltató az alapbéren felül milyen pótlékokat számolt el a munkavállalóknak. Több esetben a bérjegyzék kiadásának hiánya súlyosabb visszaéléseket rejthet, a bejelentés nélküli foglalkoztatás egyik „biztos előjele" lehet a bérjegyzékek kiadásának elmaradása.

A munkaügyi hatóság a vonatkozó törvényi rendelkezés szerint **a munkabért nem, vagy nem időben fizető munkáltató részére minden esetben lehetőséget biztosít arra, hogy az eljárás során az elmaradt bért egy kitűzött határidőn belül megfizesse,** melynek következtében mentesül az egyébként kötelező munkaügyi bírság megfizetése alól. **A hatóság ily módon is tudja segíteni azt, hogy a munkáltató a munkavállalók jogszerűen járó munkabérének kifizetésére és ne egy esetleges bírságösszeg kiegyenlítésére fordítsa anyagi erőforrásait.**

2017-től jelentősen megnövekedett a minimálbér és garantált bérminimum összege a 430/2016. (XII.15.) Korm. rendelet értelmében, így a munkaügyi hatóság **fokozottan ellenőrzi** a vonatkozó jogszabályi előírások betartását.
A 2018. évi munkavédelmi és munkaügyi **ellenőrzési irányelvek** is rögzítik, hogy a vizsgálatok **kiemelt feladata** a bejelentés nélküli foglalkoztatás mellett a **kötelező legkisebb munkabér és garantált bérminimum biztosítására vonatkozó szabályok betartásának ellenőrzése** is.

Fentieken túl a munkaügyi hatóság a 2018. évi hatósági ellenőrzési tervén kívül **2018. február 12. és március 10.** között a **Nemzeti Adó- és Vámhivatallal közösen,** továbbá **2018. április 9. és április 27**. között az előző évben jóváhagyott tervnek megfelelően lefolytatta a **kötelező legkisebb munkabér és garantált bérminimumra** irányadó szabályok érvényesülésének **rendkívüli, illetve tervezett akcióellenőrzését**, melyek célja a Korm. rendeletben meghatározott 2018. január 1. napjától hatályos előírások érvényesülésének vizsgálata volt annak érdekében, hogy a munkavállalók alapvető garanciális joga, a munkabérhez való jog minél szélesebb körben érvényesüljön.

2018. I-III. negyedévben **jelentősen csökkent** a minimálbérrel és garantált bérminimummal kapcsolatos jogszabálysértéssel érintett munkavállalók létszáma (2018. szeptember 30-ig: 286 fő, 2017. szeptember 30-ig: 521 fő), mely a 2017. évben tapasztaltakkal összhangban van, mely szerint a szabálytalanság továbbra sem meghatározó.

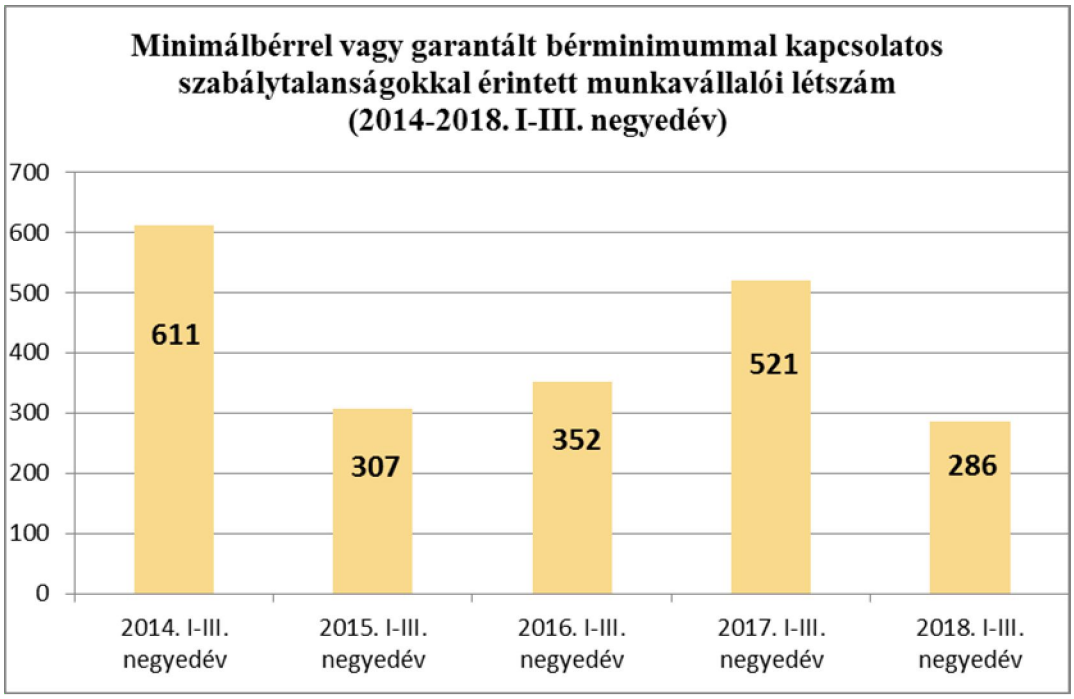

Példa: 2018. júliusban Békés megyében a munkaügyi hatóság ellenőrei helyszíni ellenőrzést tartottak egy sörözőben, melynek során munkavégzés közben találtak 1 munkavállalót pultos munkakörben. Bizonyítást nyert, hogy a munkáltató 2 munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalója 2018. március 1-jétől a bejelentés szerint heti 10 órában, ill. heti 20 órában úgy volt foglalkoztatva, hogy a valóságban heti 50 órát dolgoztak, mindezt nettó 400,- Ft-os órabér fejében, amit minden nap a kasszából vehettek ki. Az ügyben megállapítást nyert továbbá, hogy a munkáltató 2018. március 1-jétől nem számolta el és nem fizette meg a köztelező legkisebb munkabért és a rendkívüli munkaidőre járó bérpótlékokat.

Jelentős számban előforduló munkaügyi szabálytalanság a foglalkoztatásra irányuló jogviszony megszűnésével összefüggő – a munkavállalót megillető – **igazolások kiadásának**, valamint a munkaviszony megszűnéséhez, megszüntetéséhez kapcsolódó **elszámolásnak az elmaradása,** amely jogsértések általában munkáltatói mulasztásból erednek, bár előfordul, hogy megromlik a felek között a viszony vagy elszámolási vita alakul ki és a munkáltatók szándékosan, de jogszerűtlenül visszatartják az igazolásokat. Az is előfordult már, hogy a munkavállaló akkor szembesül azzal, hogy bejelentés nélkül foglalkoztatták, mikor a munkavégzést követően a munkáltató nem adja ki a kilépő igazolásokat.

A 2017. évi első háromnegyed éves adatokhoz képest lényegesen kevesebb munkavállalót érintettek idén szeptember 30-ig **a szabadsággal kapcsolatos jogsértések** (**2 420 fő,** 5 922 fő)**.** A szabadsággal kapcsolatos szabálytalanságok két leggyakoribb esete, hogy a nyilvántartáson „kiírt” szabadságot a munkáltató ténylegesen nem adja ki, a munkavállalók valójában munkát

végeznek, valamint, hogy a munkáltatók a törvény előírásainak megfelelően nem biztosítják a munkavállalónak naptári évben egy alkalommal, a legalább tizennégy nap egybefüggő munkavégzés alóli mentesülést.
A pihenéshez, regenerálódáshoz fűződő munkavállalói jogok az ellenőrzési tapasztalatok szerint egyes megyékben az átlagostól nagyobb mértékben csorbulnak. Bizonyos dunántúli területeken a foglalkoztatási dömping miatt súlyos munkaerőhiány van minden ágazatban, ezért a meglévő munkavállalókra nehezednek az ebből fakadó terhek. A szabadsággal kapcsolatos jogaik gyakran sérülnek. De hasonló esetek pl. az egészségügyi ágazatban is felmerülnek.
A szabadságra vonatkozó szabályok betartásának ellenőrzése azért ütközik nehézségekbe, mert a munkáltatók „papíron" mindig a jogszabályi előírásoknak megfelelően adják ki a szabadságokat, csak a helyszínen felvett munkavállalói tanúnyilatkozatokból, illetve egyéb bizonyítékokból derül ki az, hogy a szabadságként nyilvántartott napokon ténylegesen munkavégzés történt. A munkáltatók a szabálytalanságok feltárását követően gyakran a gazdasági helyzetükre, hirtelen jött megrendelésekre, egyéb nem várt eseményekre hivatkoznak a szabadságok kiadásának elmaradásakor vagy a munkavállalóra fogják, hogy nem akarta kivenni a szabadságát.

Példa: Vas megyében munkaügyi ellenőrzést tartottak panasz alapján 2018. augusztusban egy alkatrészgyártó munkáltatónál. A munkáltató által becsatolt iratok, a tanúk nyilatkozatai alapján megállapításra került, hogy a munkáltató 16 munkavállaló részére táppénzes- vagy betegállományuk alatt a 2018. július 21. és augusztus 5. közötti időszakra szabadságot számolt el.

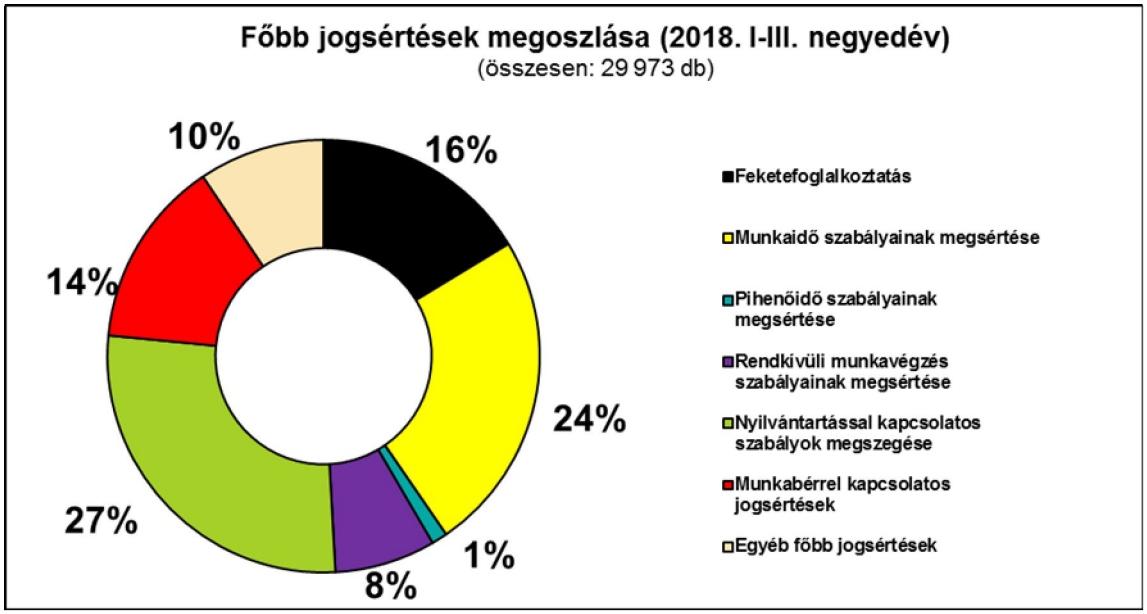

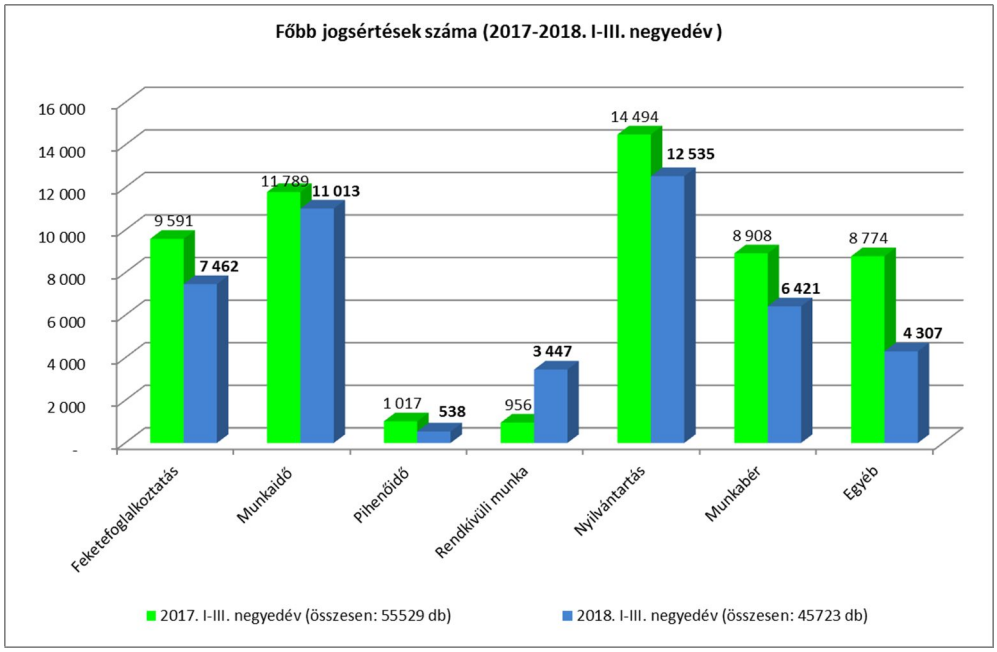

2018. szeptember 30-ig a jogsértéseket elkövető **9 378 munkáltató** közül **2 706 vállalkozással szemben** alkalmaztak az elsőfokú munkaügyi hatóságok **munkaügyi bírság**ot, összesen **405 570 000 Ft összegben**. A munkaügyi hatóság a Kúria 2/2013. KMJE jogegységi határozatára tekintettel a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Kkv. tv.) 12/A. § (1) bekezdése alapján munkaügyi bírságot helyettesítő **figyelmeztetés határozatot** 642 esetben hozott. Több ízben **szabálytalanság megszüntetésére kötelezés**t (1 528 db), valamint szabálytalanságot megállapító határozatot (3 641 db) hoztak a hatóság munkatársai. **Az érdemi döntések közel 70 %-a tehát anyagi szankció nélküli intézkedés volt.**

A munkaügyi bírságok száma növekedett, a figyelmeztetések száma csökkent, ami annak köszönhető, hogy a törvényi szabályozás szerint a **munkaviszony bejelentésének elmulasztása 2018. január 1. napjától kezdve ismét munkaügyi bírságot von maga után.**

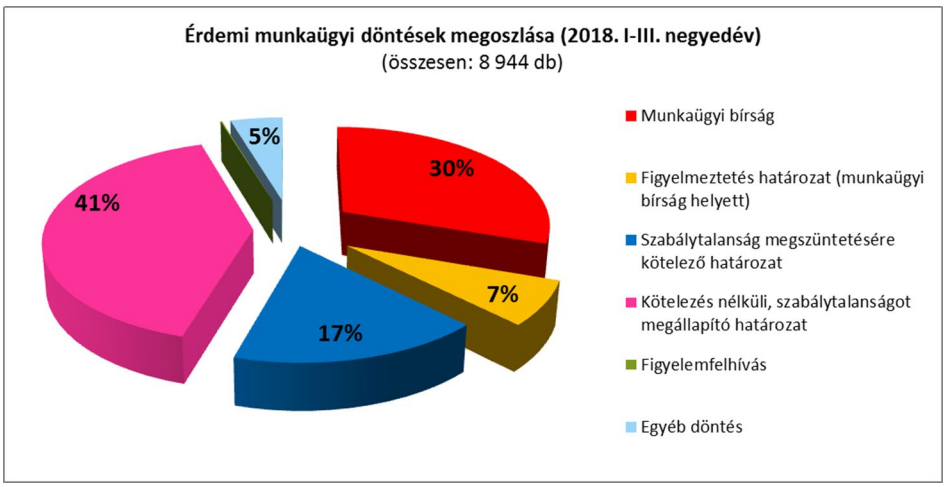

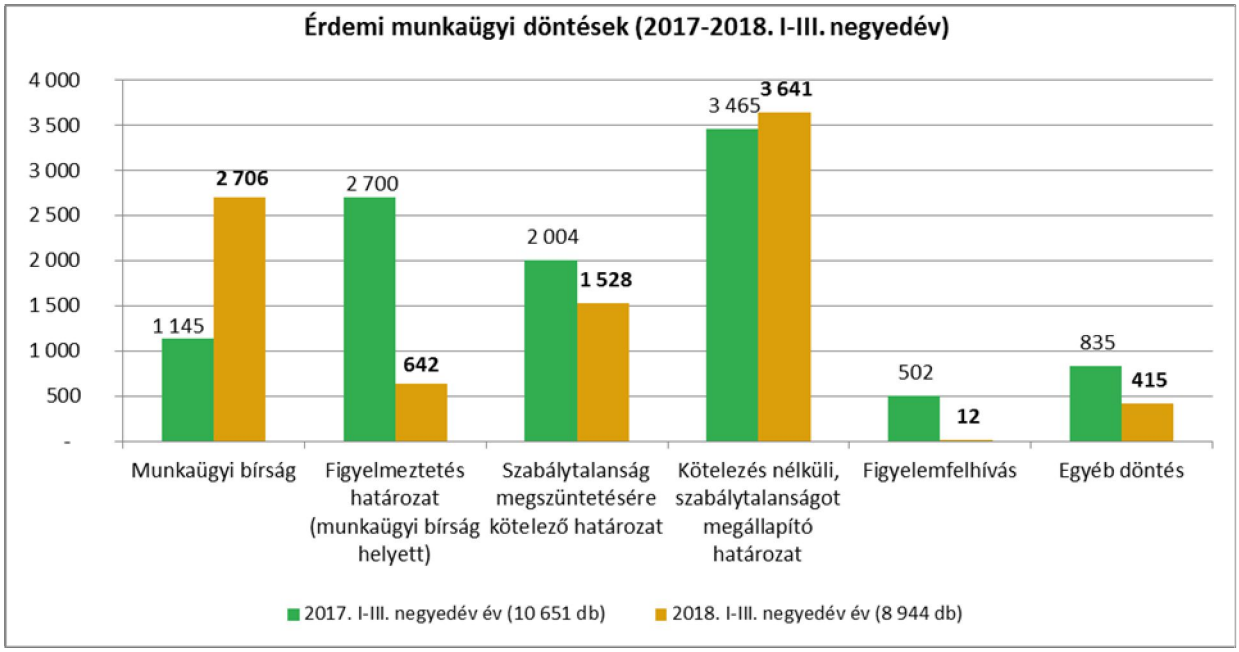

2017. első felében a közérdekű bejelentések és a panaszok száma 4 037 volt, 2018. hasonló időszakában ez a szám **3 174.** A bejelentések **56 %-a panasz**, míg **44 %-a közérdekű bejelentés volt**.

A legtöbb jelzés 2018. I-III. negyedévben a **jogviszony megszűnésekor kiadandó igazolásokkal, elszámolásokkal** összefüggésben érkezett, melyek nagy része panaszként jutott el a hatósághoz. Szintén nagy számban történt megkeresés f**eketefoglalkoztatás**sal kapcsolatosan, melyek többsége közérdekű bejelentés formájában jutott a hatóság tudomására. A harmadik legtöbb bejelentés a **munkabér** tárgyában érkezett, melynek kétharmada szintén munkavállalói panasz alapján kerül a hatóság látókörébe.

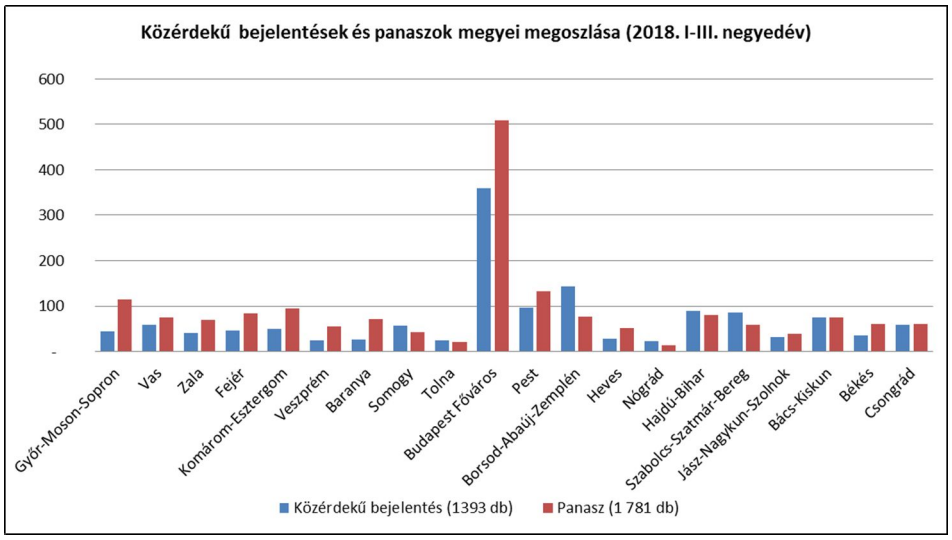

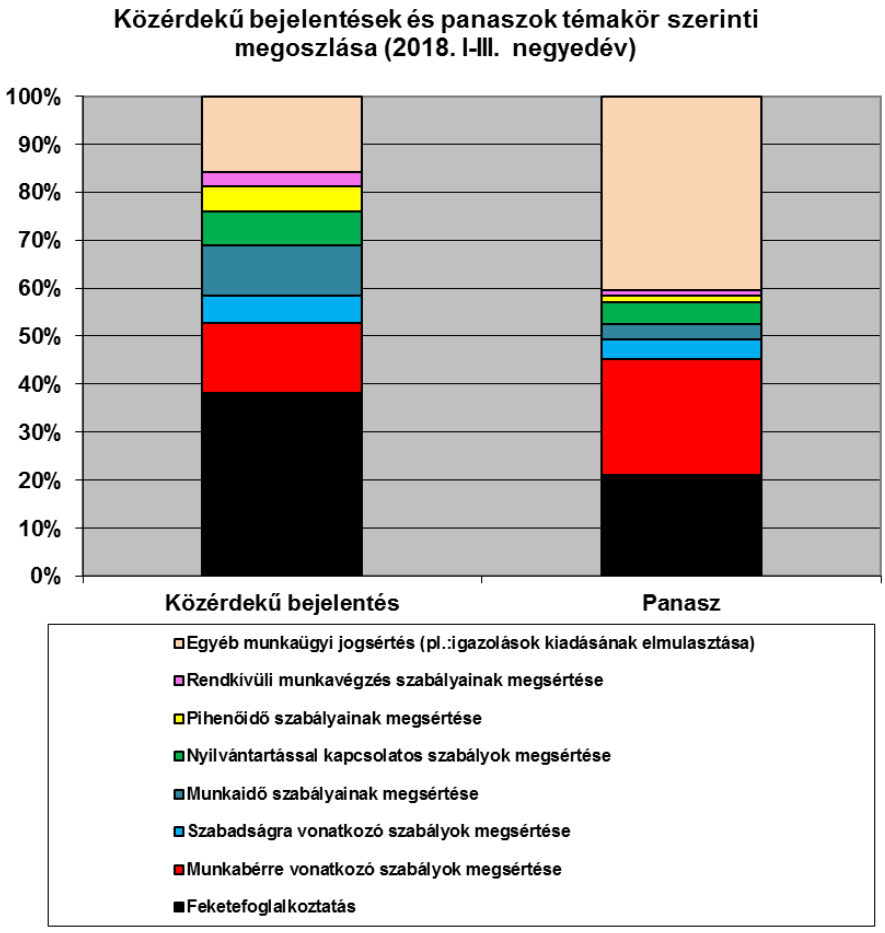
Közérdekű bejelentések és panaszok témakör szerinti megoszlása (2018. I-III. negyedév)
100%
90%
80%
70%
60%
50%
40%
30%
20%
10%
0%
Közérdekű bejelentés
Panasz
Egyéb munkaügyi jogsértés (pl.:igazolások kiadásának elmulasztása)
Rendkívüli munkavégzés szabályainak megsértése
Pihenőidő szabályainak megsértése
Nyilvántartással kapcsolatos szabályok megsértése
Munkaidő szabályainak megsértése
Szabadságra vonatkozó szabályok megsértése
Munkabérre vonatkozó szabályok megsértése
Feketefoglalkoztatás

2. Az ellenőrzések összesített tapasztalatai*

a) Építőipar

A munkaügyi ellenőrzések 22 %-át ebben az ágazatban tartották 2018. I-III. negyedévben (2 902 db). A munkáltatók által elkövetett súlyos szabálytalanságok 2 349 db intézkedést, valamint 1 130 db munkaügyi bírságot vontak maguk után 164 665 000 Ft összegben. Az ágazatot érintően 212 db munkaügyi bírságot helyettesítő figyelmeztetés határozatot hozott a hatóság. 7 087 munkavállalóból 4 870 főt érintett valamilyen munkaügyi szabálytalanság. Az ágazatban 2 858 munkavállalót foglalkoztattak feketén így az ellenőrzéssel érintett munkavállalókhoz viszonyítva **itt volt a legnagyobb arányú a feketefoglalkoztatás.**

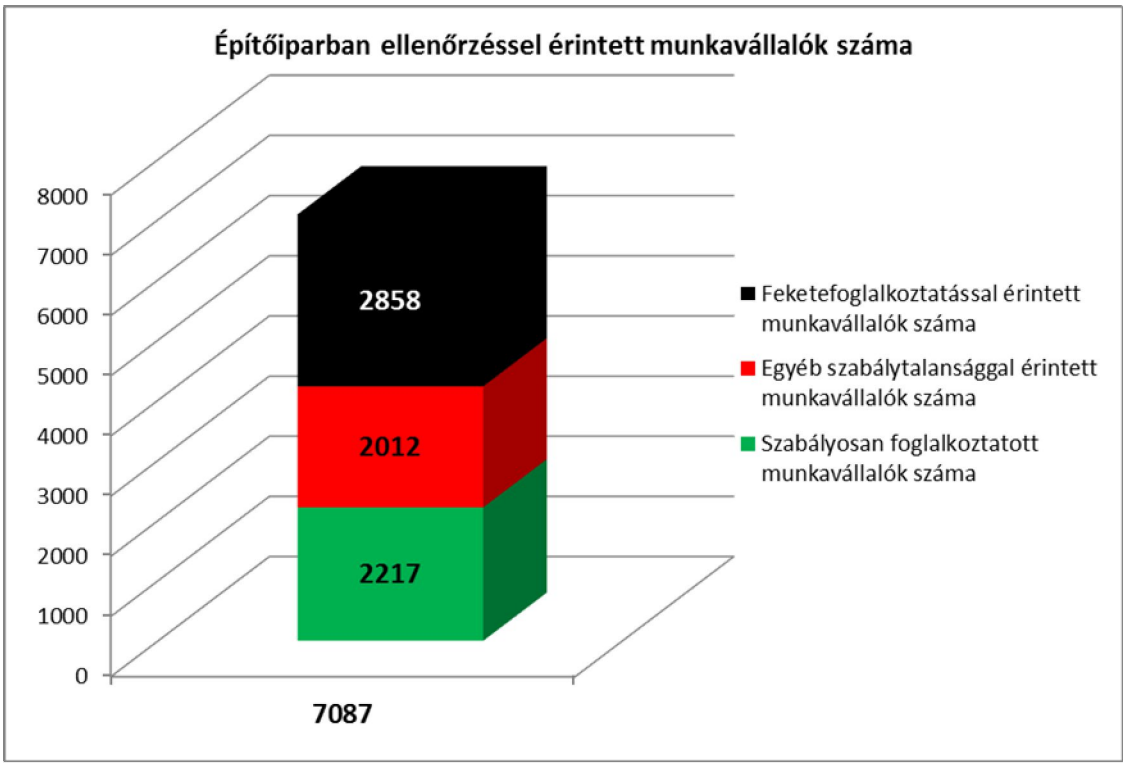

Az ágazatban a feketefoglalkoztatás a legtipikusabb szabálytalanság, e miatt adták ki a legtöbb intézkedést és a legmarkánsabb munkavállalói érintettség volt tapasztalható mind az építőipart érintő egyéb jogsértésekhez, mind a többi ágazat feketefoglalkoztatási adataihoz mérten.
A feketefoglalkoztatás szerkezeti megoszlása kapcsán megállapítható, hogy legtipikusabb formája a munkaviszonyhoz, illetve egyszerűsített foglalkoztatáshoz kapcsolódó bejelentés hiánya, egyéb formái (pl.: színlelt szerződéssel történő foglalkoztatás) itt nem jellemzők.
A másik leggyakoribb szabálytalanság, hogy munkaidő-nyilvántartást nem vezetnek, azok nincsenek a munkavégzés helyén, mely kis részben az ágazat sajátosságából adódó mobil munkavégzési helyekre vezethető vissza, másik részről pedig a feketefoglalkoztatás következménye.
Az építőiparban folytatott ellenőrzések során segítséget jelent a szabálytalan foglalkoztatás feltárásában az elektronikus építési naplók elterjedése, mivel azok a létszámadatokat, valamint a munka megkezdésének és befejezésének időpontját is tartalmazzák. A generálkivitelezők által

* Forrás: a munkaügyi hatóságok 2018. I-III. negyedéves beszámolói

vezetett pontos, naprakész és minden részletre kiterjedő nyilvántartások nem csak a munkaügyi ellenőrzést könnyítik meg, hanem preventív szereppel is bírnak, megszűrik a bejelentés nélkül foglalkoztató munkáltatókat, és a hamis, vagy kettős nyilvántartás vezetésétől is elveszik az alvállalkozók kedvét.

Ennek ellenére a munkáltatók ellenőrzése az építőiparban továbbra is hosszadalmas ügyintézést igényel az alvállalkozói láncolatok felderítése és az együttműködés hiánya miatt. Az építés-kivitelezési munkaterületeken változatlanul komoly ellenőrzési feladatokat jelent a foglalkoztató kilétének megállapítása.
A megrendelőt, fővállalkozót általában nem érdekli (legalábbis a tapasztalatok ezt mutatták), hogy a munkaterületen munkát végző munkavállalók kinek az alkalmazásában állnak és a foglalkoztatásuk bejelentése megtörtént-e.

Az építőiparban a fővállalkozó – alvállalkozó – további alvállalkozók láncolataiból következően a sor végén vannak azok a kisebb vállalkozások, munkáltatók, amelyek a nehezebb, kétkezi, tényleges fizikai munkákat végzik el. Ezek a munkáltatók – elmondásuk szerint – szinte „rá vannak kényszerülve" arra, hogy szabálytalanul foglalkoztassanak munkaerőt, mivel a sor végére érve már kevés pénz jut a vállalkozásnak az elvégzendő munkáért.

Példa: Baranya megyében 2018. augusztusban egy bontási-átalakítási munkaterületen - anonim bejelentés alapján - a munkavédelmi szakterülettel közös ellenőrzésre került sor. Az ellenőrzés során 8 munkavállalót találtak munkavégzés közben. A munkavállalók elmondták, hogy egyszerűsített foglalkoztatás keretében végeznek munkát, szóbeli megállapodás alapján, segédmunkás munkakörben egy Kft. részére A társaság képviselőjét több alkalommal nyilatkozattételre, valamint munkaügyi iratok becsatolására hívta fel a hatóság, azonban nyilatkozattételi jogával a munkáltató nem élt, iratokat nem csatolt be. A munkaügyi adatbázisok nyilvántartásai alapján megállapítást nyert, hogy az ellenőrzés napjára a munkavégzés közben talált munkavállalók vonatkozásában a munkáltató a jogviszony bejelentéssel kapcsolatos kötelezettségének nem tett eleget. A fenti társaság vonatkozásában 2018. évben azonos szabálytalanság elkövetése miatt a hatóság már korábban is munkaügyi bírságot szabott ki, így a feltárt szabálytalan foglalkoztatás miatt ismételt bírság kiszabására kerül sor.

b) **Mezőgazdaság**

A mezőgazdasági ágazatra az idei első háromnegyed évben az ellenőrzések 7 %-a esett (891 db), összesen 287 intézkedés történt és 75 munkáltatóval szemben 11 730 000 Ft összegben kellett a munkaügyi bírság eszközével élni, valamint 26 esetben munkaügyi bírságot helyettesítő figyelmeztetés határozatot kiadni. Az ellenőrzött 3 587 munkavállalóból 2 142 főt érintett valamilyen szabálytalanság, ebből a feketén foglalkoztatott munkavállalók 466 főt tettek ki.

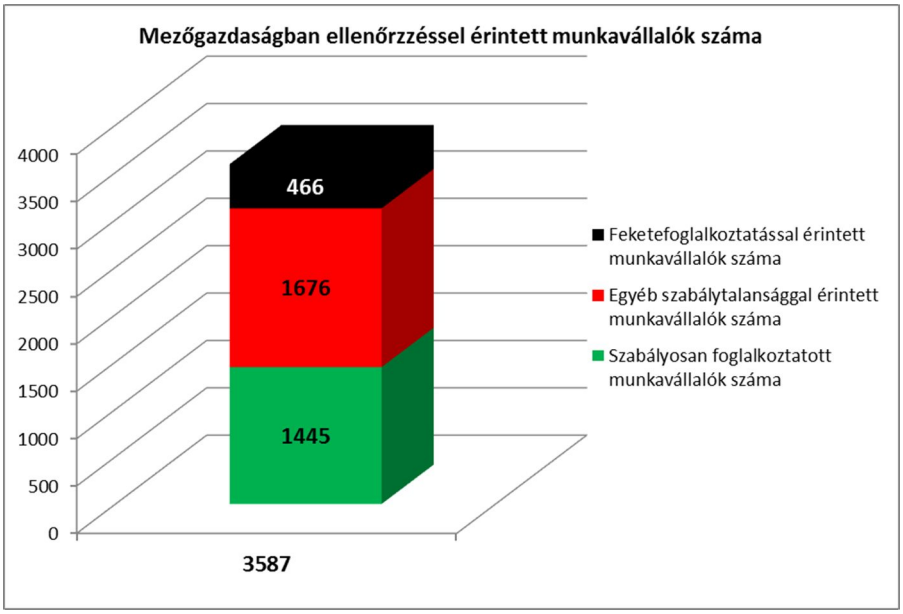

Egyes megyékben a mezőgazdaságnak tradicionálisan jelentős szerepe van. Az ágazatban jelen vannak az alkalmi munka keretében foglalkoztatók és a nagyobb volumenű mezőgazdasági termelésre berendezkedett – nagy létszámú munkaerőt foglalkoztató - vállalkozások is.
Itt jellemző leginkább az atipikus foglalkoztatás (többnyire egyszerűsített foglalkoztatás keretében mezőgazdasági idénymunka), az ellenőrzések során az ágazatban dolgozó munkavállalók gyakran nyilatkozzák, hogy tudomásuk szerint egyszerűsített foglalkoztatás keretén belül mezőgazdasági idénymunka jelleggel dolgoznak, ám a bejelentésük ténylegesen nem történik meg.
A növénytermesztés esetében a feketemunka előfordulása a gyakoribb, a legtöbb feketén foglalkoztatott munkavállaló a betakarítási munkák során fordult elő 2018. I-III. negyedévben.
Bács-Kiskun megyében az elmúlt években egyre többször találkoztak fiatalkorú munkavállalók foglalkoztatásával kapcsolatos szabálytalansággal, ill. jogellenes gyermekmunkával az ágazatban, ezért is szükséges a rendszeres ellenőrzés a fiatalkorú munkavállalók védelmében.

c) **Kereskedelem**

2018. szeptember 30-ig 2 781 db ellenőrzés esett erre az ágazatra. Az összesen 3 421 db intézkedés mellett 334 db munkaügyi bírságot szabott ki a hatóság 36 860 000 Ft összegben, míg figyelmeztetés határozat 104 db volt. Az ágazatban 7 043 munkavállalót vontak ellenőrzés alá, melyből 5 027 főt érintett szabálytalanság. Ebből 690 főnek volt rendezetlen munkaviszonya.

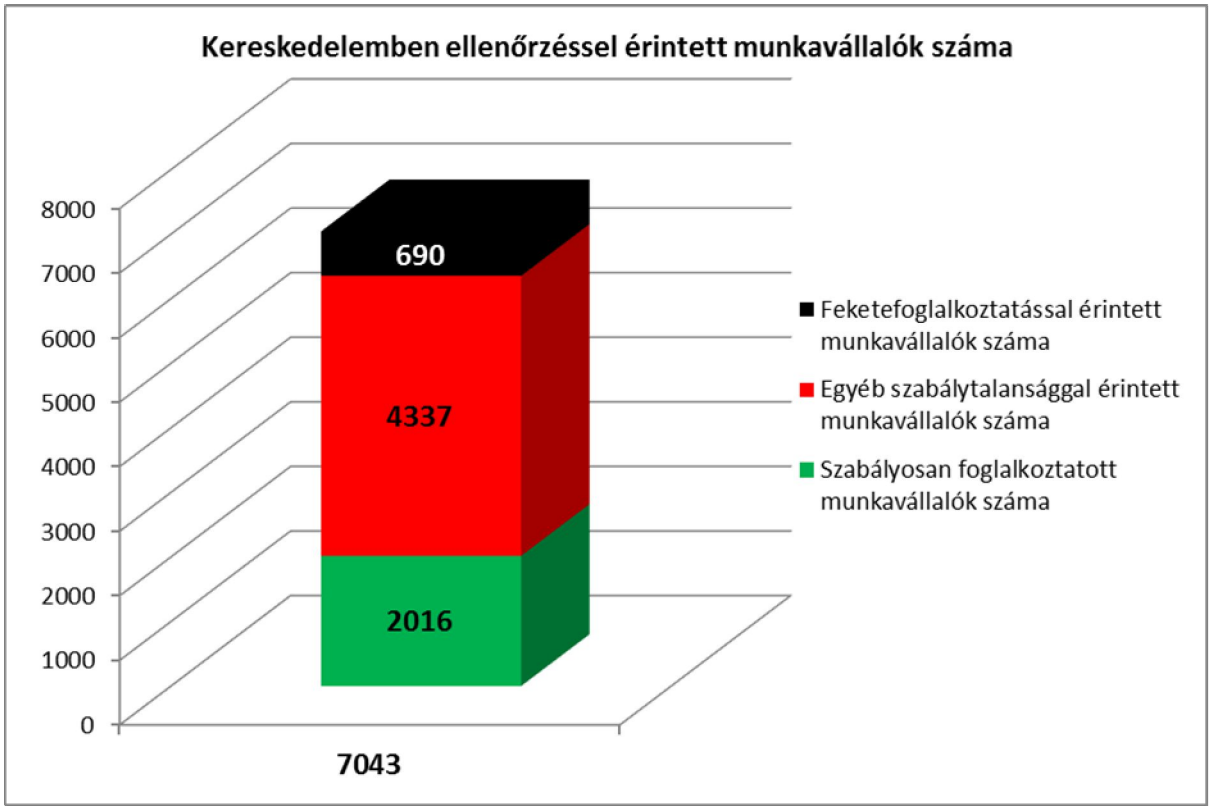

Az ágazatnak nincs tipikus szabálytalansága, a főbb jogsértések mindegyikével lehet találkozni. Itt volt a legtöbb munkaügyi intézkedés és a legtöbb munkavállalói érintettség a munkaidő-nyilvántartás nem megfelelő vezetése miatt. Továbbra is gyakran tapasztalható, hogy a munkáltatók a munkavégzéshez kapcsolódó előkészítő- és befejező tevékenységek tartamát nem tekintik a munkaidő részének. Sok esetben csak a kereskedelmi vagy vendéglátó egység nyitvatartási idejének megfelelő munkaidőt tartják nyilván a munkavállalók munkaidejéről vezetett munkaidő-nyilvántartásokon (pl.: az áruátvétel, valamint a zárást követő takarítás tartama sok esetben „lemarad” a nyilvántartásról).

A munka- és pihenőidővel kapcsolatos jogsértések leggyakrabban az írásbeli munkaidő-beosztás hiánya, illetve a munkaidőkeretre vonatkozó törvényi előírások megsértése kapcsán fordultak elő (gyakran foglalkoztatnak munkavállalókat egyenlőtlen beosztás alapján munkaidőkeret vagy elszámolási időszak meghatározása nélkül, illetve ha meghatároznak munkaidőkeretet, annak kezdő- és befejező időpontját írásban nem közlik a munkavállalókkal).

A munkabérrel kapcsolatos szabálytalanságok közül a pótlékokkal (műszakpótlék, illetve munkaszüneti napi és rendkívüli munkáért járó pótlék) kapcsolatosan volt a legtöbb visszaélés, ez érintette a legtöbb munkavállalót. A kereskedelemi munkavállalók esetében fordult elő legtöbbször, hogy a munkáltatók a munkabért nem határidőben fizették meg.
A teljes munkaidős foglalkoztatás melletti részmunkaidőben történő bejelentés feltehetően sokkal nagyobb mértékben fordul elő, de a munkavállalók a munkáltató retorziója miatt nem mernek nyilatkozni, így e szabálytalanság bizonyítása nehézséget jelent a hatóságnak.

Példa: Nógrád megyében egy kereskedelmi egységben 2018. szeptemberben munkaügyi ellenőrzés lefolytatására került sor. A helyszínen a munkáltató alkalmazásában 1 munkavállaló

végzett munkát egyszerűsített foglalkoztatás keretében, eladó munkakörben. A helyszíni ellenőrzést során a munkaügyi adatbázisból történt lekérdezés alapján megállapítást nyert, hogy a munkáltató a munkavállaló foglalkoztatását csak a munkaügyi ellenőrzés megkezdése után 20 perccel jelentette be az adóhatóság felé.

d) **Vendéglátás**

2018. I-III. negyedévben a vizsgálatok 16 %-a (2 135 db) esett erre az ágazatra. Az összesen 2 845 db intézkedés mellett 434 db munkaügyi bírságot szabtak ki, összesen 39 280 000 Ft összegben, illetve 115 figyelmeztetés határozatot adtak ki. Az 5 689 ellenőrzéssel érintett munkavállalóból 3 959 főt foglalkoztattak szabálytalanul. Feketefoglalkoztatás 983 főt érintett és **2018. I-III. negyedévben a szektorban ellenőrzéssel érintett munkavállalókhoz viszonyítva nőtt a feketén foglalkoztatottak aránya.**

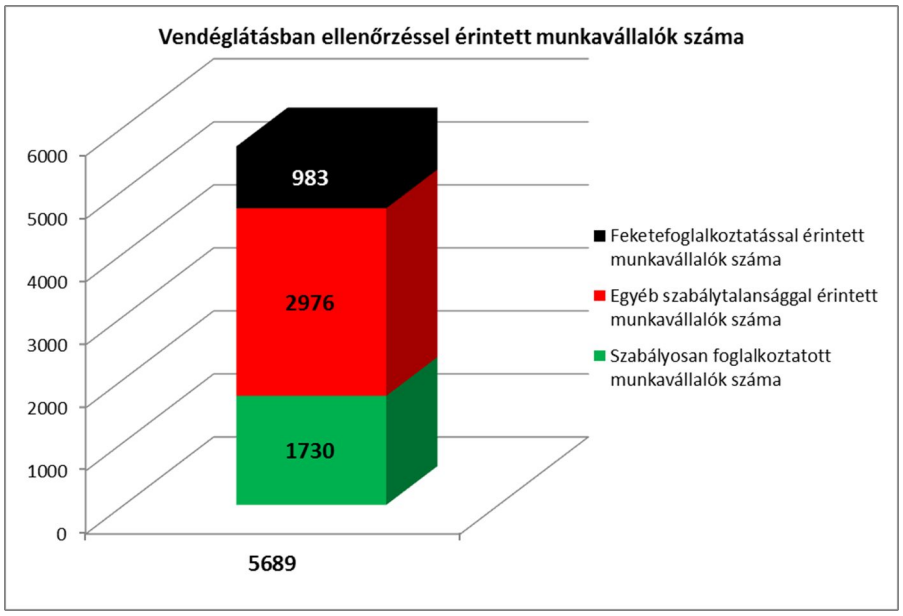

Az ágazatban hasonlóan a kereskedelemhez minden főbb szabálytalanság előfordul. Itt is jelentős a munkaidő-nyilvántartás hiánya vagy hiányos vezetése és a munkaidővel kapcsolatos jogsértések (napi, heti munkaidő megengedett mértékének túllépése, munkaidő-beosztás hiánya). Utóbbi szabálytalanságok rendszeresen összekapcsolódnak, hiszen vagy a munkavállaló dolgozik a megengedett munkaidőn felül (munkaidővel kapcsolatos szabálytalanság), vagy ami lényegesen gyakoribb, hogy ennek leplezése valósul meg szabálytalan nyilvántartással.

A vendéglátásban is még mindig ismert és általánosan elterjedt a próbamunka intézménye. A próbanapokon szóbeli megállapodás alapján, munkaszerződés és bejelentés nélkül dolgozik az alkalmazott és előfordul, hogy ezekre a napokra fizetést nem kap. A fiatal munkavállalókkal kapcsolatos szabályokat általában ismerik, így pl. nem foglalkoztatják őket 22 óra után.

Gyakran fordul elő a pultos munkakörű munkavállalók esetében, hogy az ellenőrzéskor arra hivatkoznak a felek, hogy a munkavállaló csak „beugró", de több esetben megállapíthatóan hosszabb ideje és teljes munkaidőben dolgozik.

A munkabérrel összefüggő jogsértésekkel kapcsolatos intézkedések száma a kereskedelmi

ágazat után itt a leggyakoribb, ezen belül is a pótlékok (legtöbbször műszakpótlék és munkaszüneti napon történő munkavégzés) megfizetésének elmaradása érintett nagyobb létszámot.

Az ellenőrzések során a társhatóságokkal való együttműködés a vendéglátásban is kiemelt fontosságú. A közös ellenőrzéseken túl (pl.: éjszakai ellenőrzések) sokszor segítséget jelentek a társhatóságok által készített jegyzőkönyvek, amely kétséget kizáróan igazolják a munkavállaló munkavégzését.

Csongrád megyei tapasztalat, hogy a panzióknál, egyéb szálláshely szolgáltatóknál a hosszú nyitva tartási idő miatt, több esetben került sor a munkaidő szabályainak megsértésére. Számos esetben tapasztalták, hogy a munkavállalók beosztása szóban történik meg. A munkáltatók arra hivatkoznak, hogy nem lehet előre hetekkel „megsaccolni", hogy mekkora lesz a forgalom, így hány fő munkavállalót kell majd munkába állítani. Ezáltal azt sem tudják előre dokumentálni, hogy mikor fejeződik be a munkavégzés. Az írásbeli munkaidő beosztás hiányában azonban nem ellenőrizhető a munkaidő-beosztástól eltérő munkavégzés, ezáltal a munkavállaló rendkívüli munkavégzési ideje sem állapítható meg – csak esetleges további bizonyítékok alapján – , így a foglalkoztatottakat gyakran anyagi hátrány éri. Sok esetben a munkaidő-nyilvántartásokon nem tükröződik vissza a tényleges munkavégzés, azon a munkáltatók csak a hivatalos nyitva tartás szerinti munkaidőt rögzítik vagy nem is vezetnek jelenléti ívet. Több esetben tapasztalták a hatóság munkatársai, hogy a munkavállalók részére megfizetésre került a garantált bérminimum, de az egyéb pótlékfizetési kötelezettség „elkerülte" a munkáltatók figyelmét, különös tekintettel a műszakpótlékra, a munkaszüneti napi-, és az éjszakai pótlékra.

e) **Feldolgozóipar és gépipar**

A munkaügyi hatóság ezekben az ágazatokban az ellenőrzések 8 %-át (1 123 db) 2018. első háromnegyedévben. A jogsértések miatt összesen 1 103 intézkedést hoztak; ebből 162 db volt munkaügyi bírság (25 120 000 Ft összegben), valamint 48 figyelmeztetés. Összesen 13 573 munkavállalót vontak ellenőrzés alá, ebből 10 051 munkavállalót foglalkoztattak szabálytalanul.

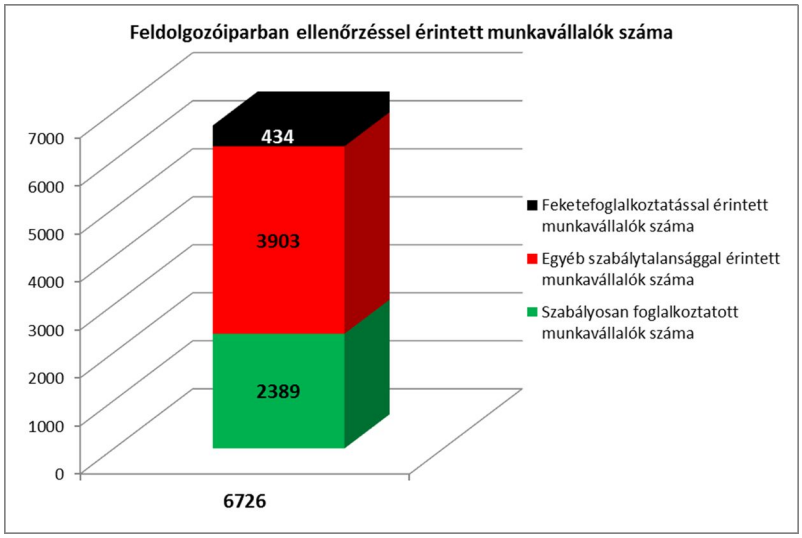

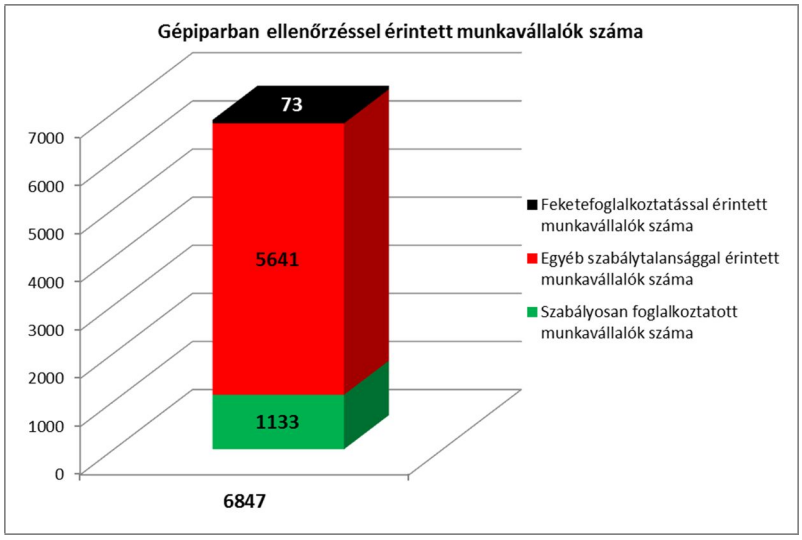

Az ágazati sajátosságok miatt a feltárt jogsértések az esetek számottevő részében nagyobb munkavállalói csoportot érintenek, de volt példa néhány főt érintő szabálytalanságra is.

Jellemző a munkaidő-beosztásra vonatkozó szabályok be nem tartása, a munkaidőkeret kezdő- és befejező időpontjáról szóló írásbeli tájékoztatás közlése, valamint a hiányos munkaidő-nyilvántartás vezetése. A nyilvántartás nem tartalmazta a munkaidő kezdő- és befejező időpontját, vagy az adatok nem naprakészek és/vagy valótlanok.

A feldolgozóipari és gépipari munkáltatók általában képzett munkaügyi jogi háttérrel rendelkeznek, ezért sokszor gazdasági megfontolásból (pl. rendelések teljesítése miatt munkaszüneti napon történő foglalkoztatás) követhetnek el szabálytalanságot.
Idén 2018. szeptember 30-ig a feldolgozóiparban érintette a legtöbb munkavállalót a határidőben történő bérfizetés elmaradása, ami a ruházati gyártással foglalkozó munkáltatókra volt leginkább jellemző.
A törvényes munkaidő túllépése főleg a gépekkel dolgozó munkavállalók körében rendkívül veszélyes lehet.

Ki kell emelni az „albán pékségeket”, melyek gyakori ellenőrzése nem csak a szabálytalanul alkalmazott harmadik országbeli állampolgárok nagyobb száma miatt indokolt, sok esetben a magyar munkavállalókat is visszaélésszerűen alkalmazzák. E téren említést érdemel a napi munkaidő maximális mértékének megsértése, az egyéb jogsértéseket leplező munkaidő-nyilvántartás hiánya, a szabálytalan részmunkaidős foglalkoztatás, vagy akár a „próbanap” intézménye is.

A termelés folyamatos biztosítása miatt a munkaszervezés során a szabadsággal kapcsolatos jogsértéseket a gépiparban szenvedte el a legtöbb munkavállaló 2018. I-III. negyedévben, mely az esedékesség évében történő szabadság kiadás elmaradásával, valamint az egybefüggő 14 nap távollét biztosításának elmaradásával valósult meg.

f) **Nyomozási és biztonsági tevékenység**

Az ellenőrzések 8 %-a (1 056 db) érintette a személy- és vagyonvédelmi ágazatot 1 691 db intézkedéssel. A vizsgálatokból 241 végződött munkaügyi bírsággal (57 900 000 Ft), valamint 63 bírságot helyettesítő figyelmeztetés határozattal. Az ellenőrzéssel érintett 4 418 munkavállalóból 3 270 főt érintett valamilyen jogsértés és 809 munkavállalót foglalkoztattak feketén.

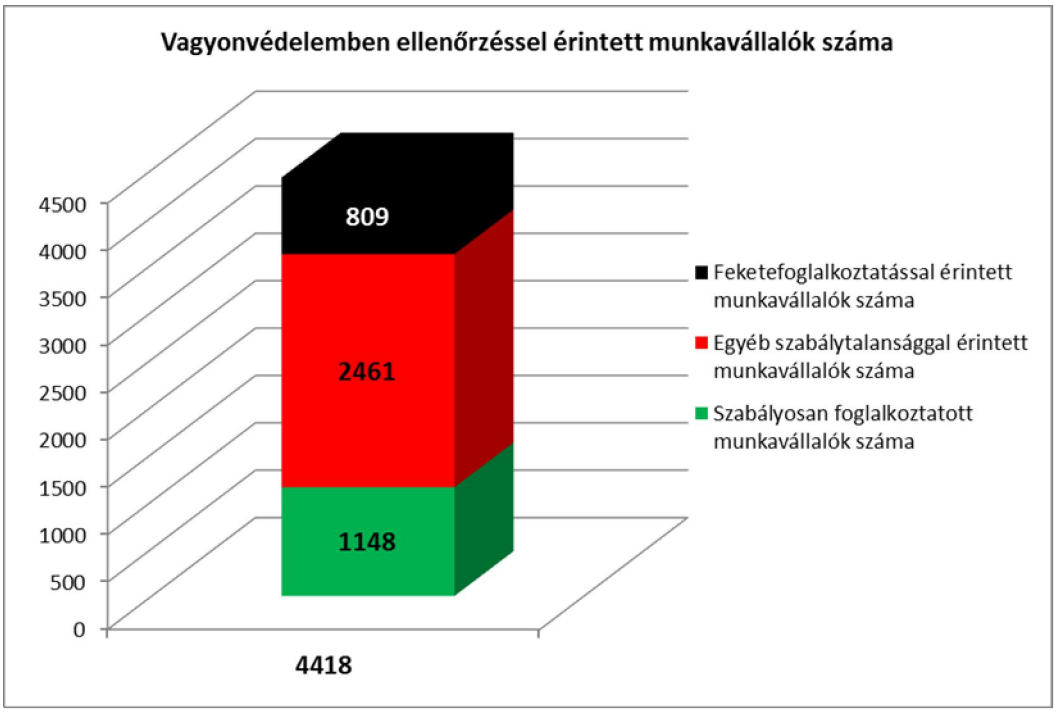

Az ágazatban továbbra is jellemzőek a súlyos munkaügyi szabálytalanságok, ezeket többségében a munkáltatók vélhetően szándékosan követik el. A bejelentés nélküli foglalkoztatás mellett a vállalkozások a munkaidővel, nyilvántartási kötelezettséggel, munkabérrel kapcsolatos jogszabályi rendelkezéseket sem tartják be. A jogviszony megszűnésével összefüggő igazolások kiadásának elmulasztása miatt a vagyonvédelem területén kellett a legtöbb intézkedést hozni a munkaügyi hatóságnak.

Továbbra is probléma, hogy a munkáltatók a hivatalos cégkivonatban szereplő címeken nem elérhetőek, nem vesznek tudomást az ellenőrzésről, a munkáltatókat nem érdekli a vizsgálatok kimenetele. A munkáltatók jelentős része - többnyire a vagyonvédelmi ágazat kis- és középvállalkozásai - nem is törekszik a szabályos működésre, sőt minden lehetséges eszközzel akadályozza az ellenőrzéseket. Gyakran előfordul, hogy a munkáltató kiléte is kétséges, a munkavállalók nem tudják megnevezni a foglalkoztatójukat. Azok a munkavállalók, akik már régebb óta dolgoznak a vagyonvédelmi ágazatban, sokszor évekre visszamenőleg felsorolnak több munkáltatót, akiknél alkalmazásban álltak ugyanazon a munkahelyen.

Amennyiben a munkáltató személye megváltozik, a régi munkáltatótól a jogviszony megszűnésekor kiadandó igazolásokkal kapcsolatos szabálytalanságok, továbbá az új munkáltató általi bejelentés elmaradása, késése, valamint a munkaszerződés nélküli foglalkoztatás emelhető ki, ez utóbbi a szabálytalanság a vagyonvédelem területén fordul elő legtöbbször.

Gyakori, hogy a munkáltató által a munkaszerződésekben rögzített munkabér és az annak megfelelő havi elszámolás formális, a munkavállalók ténylegesen egy megállapodott nettó órabér és a teljesített óraszámok alapján kapják a bérüket, az ezen felüli esetleges pótlékok elszámolására nem kerül sor. Amennyiben a munkavállalók kapnak a bérelszámolásról tájékoztatást, az a legtöbb esetben nincs összhangban a ténylegesen ledolgozott óraszámmal, sem a kifizetett munkabérrel.

A vagyonőri munkakör sok esetben nem készenléti jellegű, ennek ellenére a munkáltatók gyakran szabálytalanul ilyen formában foglalkoztatják munkavállalóikat, komoly anyagi hátrányt okozva nekik.

Példa: Egy Vas megyei telephelyen 2018. augusztusban és szeptemberben munkaügyi ellenőrzést történt. Megállapítást nyert, hogy a telephely őrzését ellátó Kft., mint munkáltató egy főt érintően nem a tényleges, teljes munkaidős foglalkoztatásra vonatkozóan tett eleget bejelentési kötelezettségének a NAV felé.
Az eset kapcsán további szabálytalanságokat derítettek fel a hatóság munkatársai a munkavállaló korábbi foglalkoztatóival szemben is. A munkavállalót 2016. május közepétől 2018. január végéig 5 különböző munkáltató foglalkoztatta, melyből 4 szóbeli megállapodás alapján, írásba foglalt munkaszerződés nélkül teljes munkaidőben, de a Nemzeti Adó-és Vámhivatalhoz történt részmunkaidős bejelentéssel foglalkoztatta, míg 1 munkáltató írásba foglalt munkaszerződéssel, de a Nemzeti Adó-és Vámhivatalhoz történt bejelentés nélkül foglalkoztatta a munkavállalót.

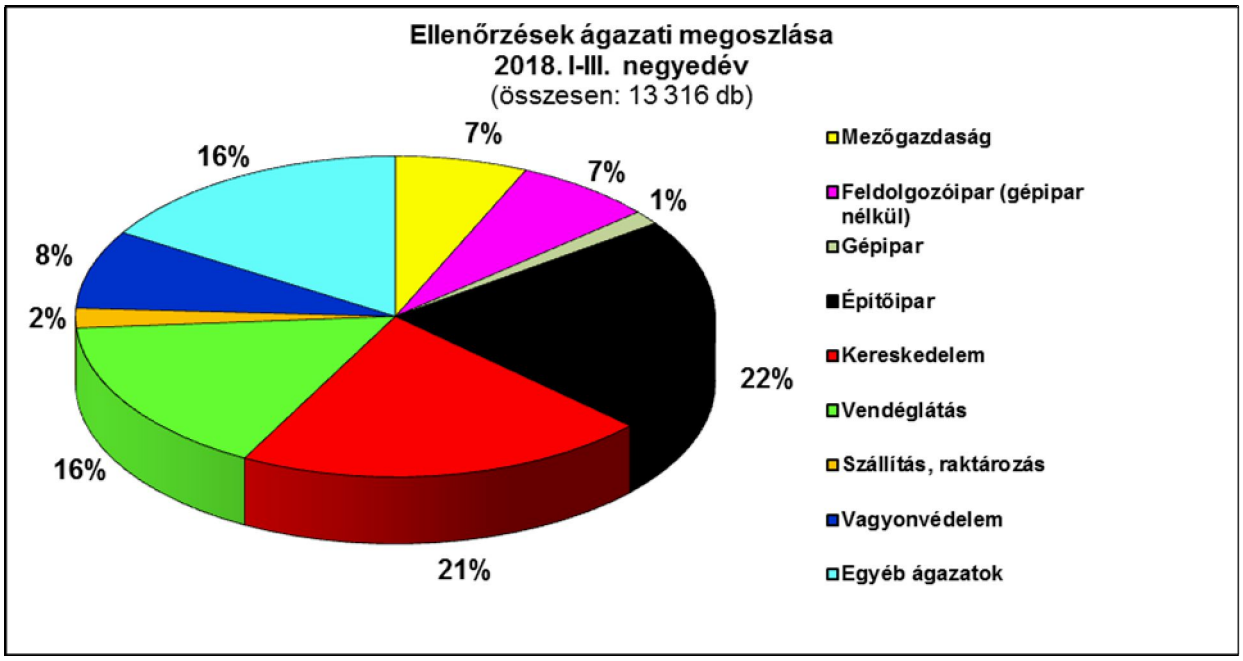

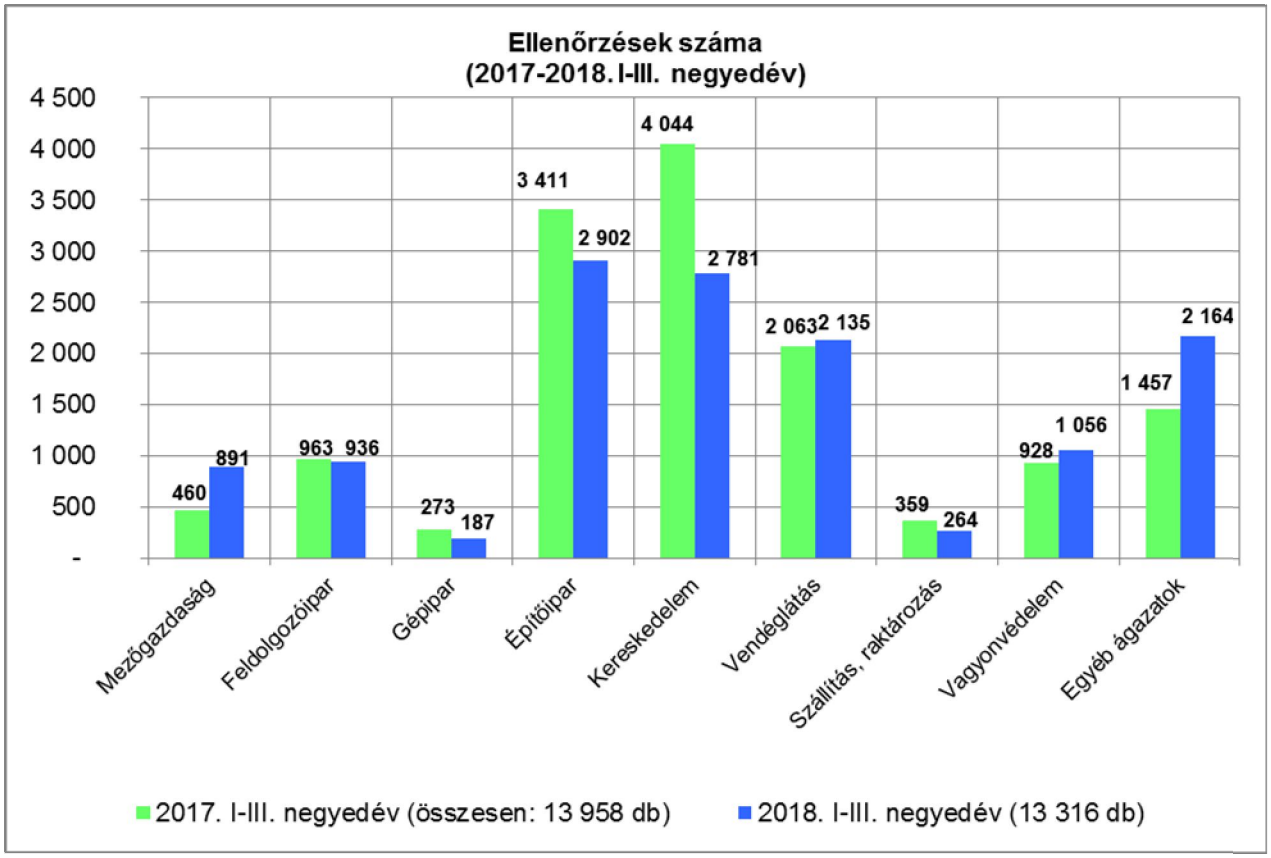
Ellenőrzések száma
(2017-2018. I-III. negyedév)
4 500
4 000
3 500
3 000
2 500
2 000
1 500
1 000
500
-
460
891
963
936
273
187
3 411
2 902
4 044
2 781
2 063
2 135
359
264
928
1 056
1 457
2 164
Mezőgazdaság
Feldolgozóipar
Gépipar
Építőipar
Kereskedelem
Vendéglátás
Szállítás, raktározás
Vagyonvédelem
Egyéb ágazatok
2017. I-III. negyedév (összesen: 13 958 db)
2018. I-III. negyedév (13 316 db)

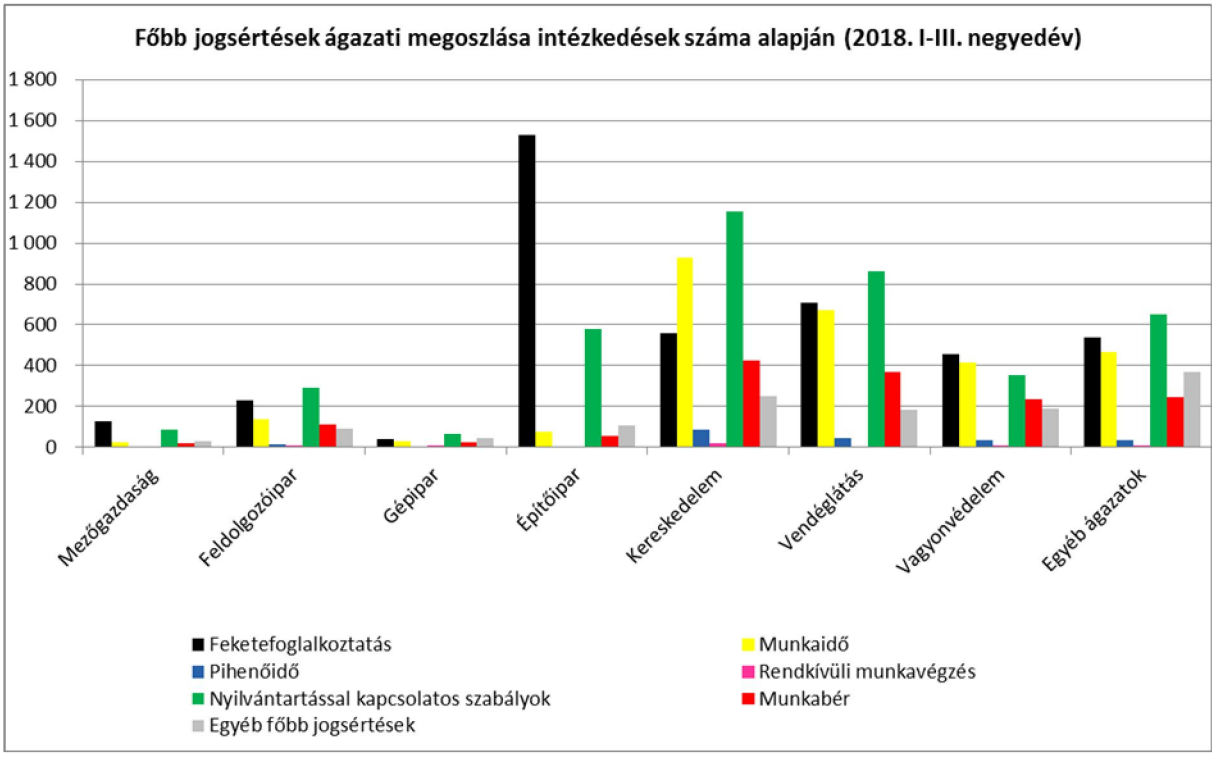
Főbb jogsértések ágazati megoszlása intézkedések száma alapján (2018. I-III. negyedév)
1 800
1 600
1 400
1 200
1 000
800
600
400
200
0
Mezőgazdaság
Feldolgozóipar
Gépipar
Építőipar
Kereskedelem
Vendéglátás
Vagyonvédelem
Egyéb ágazatok
Feketefoglalkoztatás
Munkaidő
Pihenőidő
Rendkívüli munkavégzés
Nyilvántartással kapcsolatos szabályok
Munkabér
Egyéb főbb jogsértések

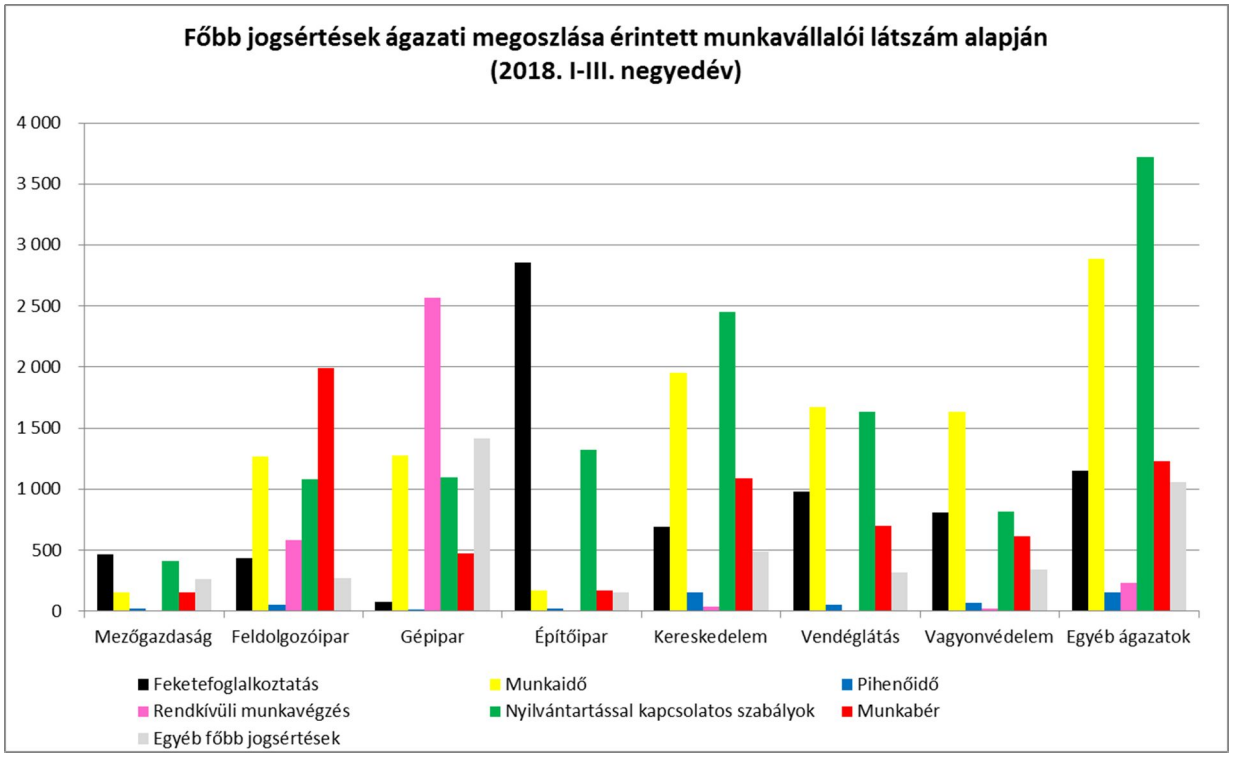

3. Utóellenőrzés

Utóellenőrzés keretében elsősorban a jogviszony bejelentésére kötelező határozatok teljesítését vizsgálta a munkaügyi hatóság. Ha a munkáltató a határozati kötelezést nem teljesítette, a hatóság eljárási bírságot szabott ki. Az ellenőrzések során feltárt feketefoglalkoztatás legalizálását a munkáltatók a legtöbb esetben már az ellenőrzést követően, annak hatására még a határozat meghozatala előtt, az eljárás során megtették.

Az utóellenőrzések során a jogerőre emelkedett, feketefoglalkoztatás tárgyában kiadmányozott döntések alapján 6 864 munkavállaló jogviszonyának rendezése volt vizsgálható, mely létszám 96 %-ának utóellenőrzése teljesült.

A jogerőre emelkedett, feketefoglalkoztatás tárgyban kiadmányozott határozatok alapján 3 344 munkáltató volt vizsgálható, ebből a foglalkoztatók 96 %-ának utóellenőrzése teljesült.

A bejelentést nem teljesítő munkáltatókkal szemben a hatóság eljárási bírsággal élt.

A tapasztalatok szerint azok a munkáltatók nem teljesítik a határozati kötelezések végrehajtását, akik már az alapeljárás során sem voltak együttműködőek, az átvett idézésekre nem jelentek meg, a küldemények „nem kereste” vagy „ismeretlen helyre költözött” jelzéssel érkeztek vissza.

A „feketefoglalkoztatással” kapcsolatos **utóellenőrzés jelentősége** azért kiemelkedő, mert a kötelezés végrehajtásával teljesül az ellenőrzés célja. A munkaügyi hatóság így tud **hozzájárulni a legális adózó munkahelyek számának növeléséhez, a munkavállalók alapvető jogainak** (biztosítotti jogviszony, tényleges szolgálati idő rögzítése, egyéb jogviszonyhoz kapcsolódó szabályok betartatása, stb.) **védelméhez, valamint a tisztességes**

verseny érvényre juttatásához és a jogkövető vállalkozások versenyhátrányának csökkentéséhez.

4. Társhatósági ellenőrzések

A **társhatóságok közreműködésével** 2018. I-III. negyedévben **3 178 munkaügyi ellenőrzés** zajlott, mely az összes vizsgálat közel 24 %-át jelenti. Ez a szám kiemelkedően magas, mely a **Nemzeti Adó- és Vámhivatallal 2018. február 12. és március 10.** között közösen lefolytatott a kötelező legkisebb munkabér és garantált bérminimum szabályainak megtartására irányuló **rendkívüli akcióellenőrzésnek** köszönhető, ahol az összes munkaügyi ellenőrzéssel érintett 1 261 munkáltató több mint 70 %-ánál valósult meg a munkaügyi hatóság és az adóhatóság közös vizsgálata. Ennek megfelelően a Nemzeti Adó-és Vámhivatallal 2018. I-III. negyedévben 1 150 ellenőrzés történt.

A rendőrséggel „hagyományosan" magas volt a közös ellenőrzések száma. A munkaügyi hatóság a rendőrség segítségét rendszerint olyan munkáltatók vonatkozásában, olyan munkavégzési helyszínek ellenőrzésénél kéri, ahol a hely jellege azt megkívánja, illetve ahol korábban a foglalkoztató meghiúsította az ellenőrzést, vagy jelentős mértékben akadályozta azt. A 2018. első háromnegyed évben a rendőrhatósággal közösen 726 ellenőrzést folytattak le a munkaügyi hatóság képviselői.

Sok esetben a társhatóságok felkérésére történik a közös ellenőrzés, azonban számos alkalommal a felügyelőségek kezdeményezik a társszervek részvételét. A munkaügyi hatóság a vizsgált időszakban a kormányhivatalok fogyasztóvédelmi, valamint a népegészségügyi és közlekedésfelügyeleti feladatokat ellátó szervezeti egységeinek közreműködésével összesen 240 db vizsgálatot folytatott le.

A munkavédelmi hatósággal 639 közös ellenőrzés történt.

5. A közigazgatás szolgáltató jellegének érvényesülési formái

A Nemzetgazdasági Minisztérium munkaügyi hatósági ellenőrzéssel kapcsolatos állami irányítási feladatokat lát el, illetve részt vesz a munkaügyi előírások végrehajtásának elősegítését szolgáló **tájékoztató**, **felvilágosító tevékenység** ellátásában. A tapasztalatok szerint a munka világának szereplői a honlapon naponta akár több kérdést is feltesznek, melyekre adott válaszok ugyanott csoportosítva is megjelennek. A munkaszüneti napok közeledtével a munkáltatók, könyvelők nagy számban kérnek tájékoztatást a munkaszüneti napon történő munkavégzéssel kapcsolatosan. Idén garantált bérminimum emelése nyomán megnőtt az ehhez kapcsolódó kérdések száma is.

2018. szeptember 30-ig több mint 600 db honlapos (a hatóság külső honlapján működtetett tájékoztatás/felvilágosítás menüpont használatával), valamint postai és e-mail útján érkezett kérdés, panasz, valamint közérdekű bejelentés került megválaszolásra. Emellett a hatóságok országosan több mint 1500 ügyben adtak tájékoztatást a 2018. év januártól szeptemberig terjedő időszakában.

Továbbra is rendszeresen tartanak az I. fokú hatóságok munkaügyi rendezvényeket, nyílt napokat, ahol jellemzően több szerv (kamarák, civil szervezetek, alapítványok) is képviseltethette magát, így a munkavállalók és munkáltatók szélesebb körű tájékoztatása

teljesülhetett. A tapasztalatok szerint egyre nagyobb igény mutatkozik ezekre a munkaügyi rendezvényekre a vállalkozások részéről, főleg a kamarák, szakmai egyesületek klubok szervezésében. Vas megyében például mezőgazdasági munkáltatóknak, illetve állásbörze keretében pályakezdő fiataloknak is tartottak előadásokat a munkaügyi hatóság helyi munkatársai.

6. Összegzés

- 2018. szeptember 30-ig a munkaügyi hatóság **13 316 munkáltató**t ellenőrzött, a vizsgálatok során a **foglalkoztatók 70 %-nál tárt fel munkaügyi jogsértéseket**, amelyek az ellenőrzés alá vont **munkavállalók** (**54 781 fő**) **68 %-át érintették**. 2017. első háromnegyedévéhez viszonyítva az ellenőrzések számában (2017. szeptember 30-ig: 13958 db), a szabálytalan munkáltatók arányában (2017. szeptember 30-ig 71 %) valamint a szabálytalansággal érintett munkavállalók arányában (2017. szeptember 30-ig 71 %) is kisebb csökkenés figyelhető meg.
- Az ellenőrzési tapasztalatok szerint továbbra is meghatározó a **feketefoglalkoztatás**, mely a vizsgálatokkal érintett munkavállalók **13,62 %-át** tette ki (7 462 fő). A 2017. évi adatokkal összevetve - a feketefoglalkoztatás az ellenőrzésbe vont munkavállalókra figyelemmel - **csökkent**, mivel 2017. szeptember 30-ig 9 591 volt a feketén foglalkoztatott munkavállalók száma a vizsgálatokkal érintett 60 331 főből (15,90 %). Árnyalja azonban a képet, hogy 2018-ban az ellenőrzéssel érintett munkavállalókhoz viszonyítva a feketefoglalkoztatással érintett munkavállalók aránya 2011-től kezdve – a tavalyi első háromnegyed év után – idén volt a legmagasabb.
- A **mezőgazdaságban csökkent a feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya** az ágazatban ellenőrzéssel érintett munkavállalókhoz viszonyítva a 2017. I-III. negyedévhez képest, míg a **vendéglátásban nőtt, az építőiparban** pedig változatlanul **kiemelkedő a feketén a foglalkoztatottak** aránya.
- A munkabérrel kapcsolatos szabálytalanságokon belül a megemelt összegű **minimálbér és garantált bérminimummal kapcsolatos szabálytalanságok továbbra sem jellemzőek.**
- A **feldolgozóiparban** érintette a legtöbb munkavállalót a határidőben történő bérfizetés elmaradása.
- A **társhatóságok közreműködésével** 2018. I-III. negyedévben **3 178 munkaügyi ellenőrzés** zajlott, mely az összes vizsgálat közel 24 %-át jelenti. Ez a szám kiemelkedően magas, mely a **Nemzeti Adó- és Vámhivatallal 2018. február 12. és március 10.** között közösen lefolytatott a kötelező legkisebb munkabér és garantált bérminimum szabályainak megtartására irányuló **rendkívüli akcióellenőrzésnek** köszönhető.